

رهیافت ۹: تبلیغ و احکام عزاداری

تهیه و تدوین: اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تنظیم و تولید: اداره تولیدات فرهنگی

طرح جلد: گرافیک آسمان

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ: اول - ۱۳۹۲

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، صحن جمهوری اسلامی،

اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱ - ۳۲۰۲۰ - ۰۵۱۱ - ۲۲۴۰۶۰۲ - ۰۵۱۱

رایانامه: aqrazavi.org@eppasokh

رهیافت ترکیبی؛
تبلیغ و احکام عزادری

ویژه سخنرانان و مبلغان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه:.....	۱۳
فصل اول: مفهوم و جایگاه تبلیغ.....	۱۵
معنا و مفهوم تبلیغ.....	۱۷
جایگاه و عظم و منبر.....	۱۸
تأثیر نهاد منبر در جامعه.....	۱۹
ارتباط چهره به چهره.....	۲۰
فصل دوم: آسیب‌ها و فرصت‌ها.....	۲۳
جایگاه علمی مطلوب.....	۲۵
منبر؛ فرصت انسان‌سازی.....	۲۶
اهداف و عظم و منبر.....	۲۷
فصل سوم: قیام عاشورا و ترویج دین.....	۲۹
عناصر اصلی حرکت عاشورایی.....	۳۱
تبیین حرکت عاشورا و حفظ دین.....	۳۴
پادزهر تبلیغات سوء.....	۳۵
فصل چهارم: تکالیف مبلغان.....	۳۷
تکلیف عظیم امروز.....	۳۹
بیان حقایق اسلامی.....	۴۰
پاسخ‌گویی به نیاز واقعی جهانیان.....	۴۱
ابزار مقابله با باطل.....	۴۳
مقابله با تهاجم فرهنگی.....	۴۴
فصل پنجم: بایدها و نبایدها در تبلیغ.....	۴۵
بخش اول: تکالیف مبلغان.....	۴۷
شرط اول موعظه.....	۴۷
دعوت با عمل.....	۴۸
مطالعه قبل از منبر.....	۴۹
بینش وسیع دینی.....	۵۰
بخش دوم: روش صحیح اقامه عزا.....	۵۱
ویژگی‌های عزاداری مطلوب.....	۵۱
افزایش حب اهل بیت (علیهم‌السلام).....	۵۲

افزایش معرفت حادثه عاشورا	۵۳
افزایش ایمان و معرفت دینی	۵۴
شیوه مطلوب روضه خوانی	۵۵
اتقان در واقعه خوانی	۵۶
پرهیز از نقل مطالب گمراه کننده	۵۷
راه بی پایان	۵۹
فصل ششم: احکام و آداب عزاداری	۶۳
اهمیت و وجوب عزاداری	۶۵
جایز نبودن ترک عزاداری	۶۵
آثار و برکات و فلسفه عزاداری	۶۵
معنای صحیح عزاداری و روضه خوانی	۶۸
روش درست عزاداری	۶۹
عزاداری به همراه گناه	۶۹
ریا در عزاداری	۶۹
شرکت در عزاداری با احتمال ریا	۷۰
بردن نام اهل بیت <small>علیهم السلام</small> به طور عادی	۷۰
اجازه شوهر برای برگزاری مراسم در منزل	۷۱
پوشیدن لباس سفید در محرم	۷۱
پوشیدن لباس مشکی در عزاداری	۷۲
مرثیه خوانی	۷۳
مرثیه خوانی بانوان	۷۳
غلو در مرثیه خوانی	۷۴
به کار بردن الفاظ نامناسب در مرثیه	۷۴
درآوردن صدای حیوانات	۷۵
مقتل های معتبر عزاداری	۷۵
روضه ازدواج حضرت قاسم <small>علیه السلام</small>	۷۶
خواندن روضه های دروغ	۷۷
خواندن روایت کذب برای دیگران	۷۷
اشعار با مضامین مشتبه	۷۸
سینه زنی	۷۹
دلیل و فلسفه سینه زنی	۷۹
برهنه شدن برای عزاداری	۸۰

۸۰	برهنه شدن در عزاداری با حضور نامحرم
۸۲	حضور بانوان در مراسم سینه زنی
۸۴	زنجیرزنی
۸۴	حکم زنجیرزنی
۸۴	زنجیرهای تیغ دار
۸۵	هروله کردن
۸۶	لطمه زنی
۸۷	سینه خیز رفتن
۸۸	قمه زنی
۸۸	معیار ضرر در عزاداری
۸۸	حکم قمه زنی
۸۹	قمه زنی مخفی
۸۹	مرگ بر اثر قمه زنی
۹۰	تبرک به خون عزاداری
۹۰	طهارت خون عزاداری
۹۲	علم های عزا
۹۲	حکم حمل علم
۹۳	فروش پارچه علم های عزا
۹۳	آراستن علم ها و ذوالجناح و به زیورآلات
۹۴	حمل وسایلی به شکل صلیب
۹۵	شبیه خوانی
۹۵	حکم تعزیه و شبیه خوانی و نقالی
۹۵	تشبه به اهل بیت <small>علیهم السلام</small> در شبیه خوانی
۹۵	تعزیه و شبیه خوانی بدون سند معتبر
۹۷	نقالی و پرده خوانی در عزاداری
۹۸	موسیقی در عزاداری
۹۸	آلات موسیقی و لهو در عزاداری
۹۸	آلات لهو
۹۸	نواختن شیپور و فلوت و نی در عزاداری
۹۹	طبل و سنج در عزاداری
۹۹	نوحه همراه موسیقی
۱۰۰	احکام مسجد و حسینیه

برگزاری مراسم و برپایی چادر عزا	۱۰۱
سفره‌انداختن و غذاخوردن	۱۰۱
ورود جُنُب به حسینیه	۱۰۱
تشکیل هیئت‌های مذهبی در منزل و خالی ماندن مساجد	۱۰۲
صدای بلندگوی مراسم عزاداری	۱۰۲
آرایش و اصلاح	۱۰۳
آرایش زنان در مجالس اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>	۱۰۳
آرایش کردن بانوان در ایام شهادت	۱۰۳
نماز و عزاداری	۱۰۴
تقدم نماز بر عزاداری	۱۰۴
شرکت کردن در عزاداری با قضا شدن نماز	۱۰۴
اقامه نماز ظهر روز عاشورا	۱۰۵
گریه برای امام حسین <small>علیه‌السلام</small> در حال نماز	۱۰۶
کراهت نماز با لباس سیاه در عزاداری	۱۰۷
نذر و هدیه در عزاداری	۱۰۸
ناتوانی در ادای نذر عزاداری	۱۰۸
تبدیل نذر عزاداری	۱۰۸
قبول وسایل نذر مثل علم در عزاداری	۱۰۹
مصرف هدیه روحانی در مخارج عزاداری	۱۰۹
نذر درباره لباس سیاه	۱۱۱
نذر درباره قمه زنی	۱۱۱
دادن لامپ به جای شمع	۱۱۱
وقف و عزاداری	۱۱۲
دخالت در تفسیر مفاد وقف نامه عزاداری	۱۱۲
حق تولیت وقف نامه عزاداری	۱۱۲
وقف برای امام حسین <small>علیه‌السلام</small>	۱۱۴
زیاد آمدن اموال وقف شده	۱۱۵
مسائل مالی عزاداری	۱۱۶
جمع‌آوری پول در عزاداری	۱۱۶
مشخص کردن اجرت در عزاداری	۱۱۶
پول‌گرفتن برای مداحی و عزاداری	۱۱۷

پیشگفتار

قال الرضا عليه السلام: رحم الله عبداً أحيا أمرنا فقلت له: وكيف يحيي أمركم؟ قال: يتعلم علومنا ويعلمها الناس...

عبد السلام می گوید از امام رضا عليه السلام شنیدم می فرمود: خداوند مورد رحمت قرار دهد هر آنکه امر ما را احیا و زنده می کند. به ایشان گفتم: چگونه امر شما احیاء می شود؟ فرمودند: علوم ما را فراگیرد و آن را به مردم تعلیم دهد....

اداره پاسخ گویی به مسائل دینی مفتخر است در راستای رسالت این اداره مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخگویی به سوالات مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به اساتید فرهیخته تقدیم نماید.

تلاش بر آن است این نوشتار علاوه بر دادن اطلاعات و محتوای غنی، هماهنگی لازم در جهت ارائه پاسخی مناسب با محتوایی یکسان نیز در اختیار استاد قرار دهد تا از تعدد جواب و تشویش خاطر مراجعین و سوال کنندگان جلوگیری شود. بدیهی است کتابهای تخصصی در هر حوزه بسیار است اما تلخیص آنها و جمع بندی بین جوابهای داده شده و بی نیاز کردن اساتید از رجوع به منابع بسیار، هنگام پاسخ گویی، از اهداف اصلی

تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارها است. برای رسیدن به این مهم کارگروهی از فرهیختگان اساتید این اداره بر روی موضوع پیشنهادی کار کرده و ما حاصل تلاش خویش را به داوری و نظارت هیئت علمی گذاشته و نتیجه قابل قبول آن عرضه می شود.

این مجموعه کتابها در چهار دسته موضوعی تدوین و ارائه می شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی، و رهیافت ترکیبی (مربک از هر سه موضوع).

بی شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، ما را در جهت بهبود کیفی این مجموعه یاری خواهد کرد.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیث می سائیم که توفیق خدمت در بارگاه سراسر نور و ملکوتی حضرت رضا علیه السلام را ارزانی مان فرمود. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از محضر آن امام همام علیه السلام به مصداق روایت نورانی فوق، جرعه ای از علم و معرفت حقیقی را نوشیده، و به تشنگان راستین آن بنوشانیم.

اداره پاسخ گویی به سوالات دینی

مقدمه:

مجموعه پیش رو با عنوان رهیافت تبلیغ و احکام عزاداری در قالب رهیافت ترکیبی تقدیم می شود.

این رهیافت در دو بخش تنظیم شده است:

اول: امر تبلیغ

مستنداتی که در این کتاب از آنها استفاده شده اکثر فرمایشات مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای است که در سخنرانی‌های متعدد ایراد فرموده اند و مجموعه آن در سایت معظم له با آدرس www.leader.ir موجود می باشد.

بدیهی است بهره جستن از کلام بزرگان در این امر مهم و استفاده از تجربیات ایشان، بالاترین سرمایه است که نباید از آن غافل ماند بخصوص شخصی که سال‌ها بر این امر همت گماشته و خود از این امکان بخوبی استفاده نموده و رهنمودهایشان از بهترین شاخصه‌های امر تبلیغ است و توانایی علمی و اخلاقی ایشان بر احدی از موافق و حتی مخالف پوشیده نیست. لذا به نظر رسید فرمایشات معظم له را در این خصوص

جمع آوری سپس دسته بندی و در بسته ای قابل استفاده برای کلیه اساتید و خبرگان امر تبلیغ و تمام مبلغین بزرگوار ایدهمهم الله تعالی، قرار دهیم.

بخش دوم: احکام عزاداری

مستنداتی که در این کتاب از آنها استفاده شده و اساتید را نسبت به مراجعه به آنها بی نیاز نموده عبارتند از عروه الوثقی، تحریر الوسيله، منهاج الصالحین، توضیح المسائل و استفتائات مراجع عظام تقلید حضرت امام، و آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی، آیت الله تبریزی، آیت الله فاضل، آیت الله بهجت، آیت الله صافی، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی، آیت الله وحید، آیت الله نوری همدانی و استفتائات مقام معظم رهبری.

تمامی استفتائات از کتب معتبر یا سایت معتبر مراجع عظام استفاده شده است و در صورت نیاز به استفتاء جدید این استفتاء توسط هیئت علمی انجام شده و در این واحد موجود می باشد. جمع آوری و تدوین بخش اول، حاصل تلاش جناب آقای جواد قربانپور است و بخش دوم حاصل تلاش استاد محترم حجت الاسلام آدینه دوست است که از ایشان کمال تشکر را داریم باشد خداوند در سایه لطف خویش توفیق خدمت بیشتر را به ایشان عنایت فرماید.

اداره پاسخگویی به سؤالات دینی

فصل اول

مفهوم و جایگاه تبلیغ

معنا و مفهوم تبلیغ

تبلیغ یعنی چه؟ تبلیغ یعنی رساندن؛ باید برسانید. به کجا؟ به گوش؟ نه؛ به دل. بعضی از تبلیغ‌های ما حتی به گوش هم درست نمی‌رسد! گوش هم حتی آن را تحمل و منتقل نمی‌کند! گوش که گرفت، می‌دهد به مغز. قضیه اینجا نباید تمام بشود؛ بلکه باید بیاید در دل نفوذ و رسوخ کند و به هویت ما، هویت مستمع، تبدیل شود. تبلیغ برای این است. ما تبلیغ نمی‌کنیم فقط برای اینکه چیزی گفته باشیم؛ ما تبلیغ می‌کنیم برای اینکه آنچه را که موضوع تبلیغ است، در دل مخاطب وارد شود و نفوذ کند. آن چیست؟ آن، همه آن چیزهایی است که در اسلام به عنوان ارزش، مورد حمایت جان و حرم و ناموس حضرت ابی‌عبدالله علیه السلام قرار گرفت که همه پیغمبران و اولیای الهی دیگر و وجود مقدس رسول الله صلی الله علیه و آله هم همین‌طور عمل کردند که البته مظهرش حسین بن علی علیه السلام است. ما می‌خواهیم منطق دین، ارزش‌های دینی، اخلاق دینی و همه چیزهایی را که در بنای یک شخصیت انسانی بر مبنای دین تأثیر دارد، تبلیغ کنیم؛ برای اینکه مخاطب ما به همین شخصیت دینی تبدیل شود.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

جایگاه و عظم و منبر

این فن را نباید کوچک گرفت. منبررفتن و سخن گفتن در امر دین، جزو شریف‌ترین کارهاست و باید و شاید که شریف‌ترین انسان‌ها و عالم‌ترین و آگاه‌ترین آن‌ها به مسائل اسلامی و عامل‌ترین آن‌ها به احکام شرعی، در این راه قدم بردارند و آن را برای خود افتخاری بدانند؛ کما اینکه در گذشته هم همین‌طور بوده است. افرادی مثل شیخ جعفر شوشتری، عالم اخلاقی بزرگ که خود منبری بوده است یا مرحوم حاج آقا رضا همدانی واعظ، صاحب کتاب هدیه‌الانمله که خود یک واعظ و یک گوینده دینی بوده است یا پسر آن مرحوم، مرحوم آقامیرزا محمد همدانی که از علما بوده است و امثال این‌ها. در گذشته، شخصیت‌های علمی و چهره‌های معروف تقوایی و دینی، متصف به این صفت و مفتخر به این فن بوده‌اند. در این زمان هم ما بحمدالله شخصیت‌های برجسته‌ای در زمینه تبلیغ و منبر دیده‌ایم و بوده‌اند و هستند.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'،

بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

تأثیر نهاد منبر در جامعه

تأثیر نهاد منبر در جامعه ما، هنوز یک تأثیر بررسی نشده است. شما به جامعه ما نگاه کنید؛ ببینید جایی که منبری به نام ابی عبدالله علیه السلام نباشد، کجاست؟! از شهرهای بزرگ و مراکز پرجمعیت تا دوردست‌ها، روستاها، حتی روستاهای کوچک و دورافتاده، دانشگاه‌ها، میان دانشمندان، انجمن‌های تحصیل‌کردگان علوم جدید تا مردمِ دوازدهم و معارف جاری زمان در اقصانقاط کشور، در کجا منبر ابی عبدالله علیه السلام نیست که گوینده‌ای در موقعی از مواقع بر آن منبر نمی‌رود و سخنی نمی‌گوید؟! پس، کل جامعه ما به عنوان یک مجموعه با تفکر و عقیده شیعی، زیر چتر امام حسین علیه السلام است. البته مخصوص شیعیان هم نیست؛ در نقاط گوناگونی از عالم، غیرشیعه، بلکه غیرمسلمین هم به نحوی از انحاء از این بساط بهره‌ای می‌برند.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'،

بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

ارتباط چهره به چهره

سخنی که شما در جلسه، روی منبر به مردم می‌گویید، با حرفی که در رادیو به مردم گفته خواهد شد، فرق می‌کند؛ ولو خود شما آن حرف را بزنید. من بارها این نکته را گفته‌ام که در نشستن و در چشم هم نگاه کردن و نفس و صدای همدیگر را شنیدن و حضور و گرمای وجود یکدیگر را لمس کردن میان مستمع و گوینده، اثری است که در پیام از راه دور، آن اثر نیست. ما معلمان، این را قدر بدانیم. بارها در جلسات اهل علم و وعظ، این مطلب را تکرار کرده‌ام و گفته‌ام این امتیاز که در جلسات مردم، چشم به چشم و روبرویشان با آن‌ها حرف می‌زنیم و نه فقط امواج صدای ما، بلکه وجودمان را حس می‌کنند؛ متعلق به ماست. این، چیز خیلی مغتنمی است و تأثیر مضاعفی دارد. مبادا کسی این‌طور تصور کند که با بودن رادیو و تلویزیون و ویدئو و این وسایل امروزی، دیگر منبر چه نقشی دارد؟! تبلیغ دین چه نقشی دارد؟! نه؛ آن تأثیری که گفتار یک انسان در یک مجلس، روبرو، با گزینش مخاطبین، با انتخاب مطلب لازم، در ذهن مخاطبین می‌گذارد؛ به کلی با هر نوع تبلیغ دیگر متفاوت است. این، نوع تبلیغی است که برکات الهی با آن هست؛ آثار مواجهه انسانی در آن هست. بسیار مهم است.

...تبلیغ دین به شکل سنتی، یعنی همین حضور روحانی در جمع‌های مختلف مردم و استفاده از منبر دین و تبلیغ، یکی از مهم‌ترین ابزارها و نعماتی است که خدای متعال در اختیار شما قرار داده است. برای خدا و در راه خدا، باید حداکثر و بهترین استفاده را از آن بکنید. من به منبر خیلی عقیده دارم. امروز اینترنت، ماهواره، تلویزیون و ابزارهای گوناگون ارتباطی فراوان هست؛ اما هیچ‌کدام از این‌ها منبر نیست. منبر یعنی روبه‌رو و نفس به نفس حرف‌زدن؛ این یک تأثیر مشخص و ممتازی دارد که در هیچ‌کدام از شیوه‌های دیگر، این تأثیر وجود ندارد. این را باید نگه داشت؛ چیز بالارزشی است؛ منتها بایستی آن را هنرمندانه ادا کرد تا بتواند اثر ببخشد.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

فصل دوم
آسیب‌ها و فرصت‌ها

جایگاه علمی مطلوب

در گذشته تصور غلطی در ذهن بعضی از ماها بود که بحمدالله بعدها مرتفع شد. ما خیال می‌کردیم که اگر کسی اهل علم و مجتهد است، نمی‌تواند اهل منبر یا روضه خوان باشد؛ این دورا در دو سطح مختلف مشاهده می‌کردیم. آنکسی که می‌خواهد این سه وظیفه [موعظه، تبیین معارف و ارائه الگو و اسوه] را عهده‌دار بشود؛ چه بهتر است که در معارف دینی، در فقه اسلام، در علوم و فنون رایج در حوزه‌های علمیه که ملاک فهم احکام است، در سطح بالا، بلکه اعلا باشد. منبر را با این چشم ببینیم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

منبر؛ فرصت انسان‌سازی

ما می‌خواهیم منطق دین، ارزش‌های دینی، اخلاق دینی و همه چیزهایی را که در بنای یک شخصیت انسانی برمبنای دین تأثیر دارد، تبلیغ کنیم؛ برای اینکه مخاطب ما به همین شخصیت دینی تبدیل شود. ازجمله این کارها، بنای حکومت اسلامی است. این را من عرض بکنم که تشکیل حکومت اسلامی، یکی از معجزه‌گون‌ترین کارهاست؛ اما این مسئله نباید تشکیل هویت انسانی افراد را، فرد فرد انسان‌هایی را که ما با آن‌ها سروکار داریم، از یاد ما ببرد. این، خیلی مهم است.

نبی مکرم اسلام، انسان‌ها را اول ساخت؛ اول این پایه‌ها را تراشید تا توانست این بنا را بر روی دوش آن‌ها قرار دهد. در تمام مدت آن ده سال که بیش از صد سال کار در این ده سال متراکم شده است، پیغمبر در همه‌جا: در بحبوحه جنگ، در هنگام ساختن، در هنگام عبادت‌کردن، در هنگام گفت‌وگو کردن با مردم، بنای هویت انسان‌های مخاطب خودش را فراموش نکرد. پیغمبر دروغ‌غای جنگ‌های خطرناک مثل احزاب، بدر و احد هم انسان‌سازی می‌کرد. آیات قرآن را ملاحظه کنید: «انسان‌سازی»، هدف این تبلیغ است و این یکی از بزرگ‌ترین کارهاست.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

اهداف وعظ و منبر

اگر این مطلب درست است که شرف هر فنی، به شرف هدف و غایت از آن فن بستگی دارد؛ باید بگوییم که یکی از اشرف فنون، همین فن تبلیغ دین و گویندگی معارف دینی و اسلامی است؛ همین چیزی که در عرف ما، به وعظ و منبر معروف است. زیرا هدف از حرفه تبلیغ و گویندگی دینی، عبارت است از موعظه برای تزکیه مردم، تبیین معارف دینی برای بالارفتن سطح آگاهی دینی مردم و بیان مصائب و مراثی حضرت ابی‌عبدالله علیه السلام؛ یعنی ارائه الگویی به مردم برای کیفیت بخشیدن به حرکت در راه هدف‌های بزرگ. همه این چیزها جزو اشرف هدف‌هاست؛ هم تزکیه، هم بالابردن افکار و آگاهی‌های مردم، هم ارائه الگو برای جهاد و تلاش فی سبیل الله.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

فصل سوم

قیام عاشورا و ترویج دین

عناصر اصلی حرکت عاشورایی

سه عنصر در حرکت حضرت ابی عبدالله علیه السلام وجود دارد: عنصر منطق و عقل، عنصر حماسه و عزت و عنصر عاطفه. عنصر منطق و عقل در این حرکت، در بیانات آن بزرگوار متجلی است؛ قبل از شروع این حرکت، از هنگام حضور در مدینه تا روز شهادت. جمله جمله این بیانات نورانی، بیان کننده یک منطق مستحکم است. خلاصه این منطق هم این است که وقتی شرایط وجود داشت و متناسب بود، وظیفه مسلمان، «اقدام» است؛ این اقدام خطر داشته باشد در عالی ترین مراحل یا نداشته باشد. خطر بالاترین، آن است که انسان جان خود و عزیزان و نوامیس نزدیک خود: همسر، خواهر، فرزندان و دختران را در طبق اخلاص بگذارد و به میدان ببرد و در معرض اسارت قرار دهد... عنصر دوم، حماسه است؛ یعنی این مجاهدتی که باید انجام بگیرد، باید با عزت اسلامی انجام بگیرد؛ چون «العزة لله و لرسوله و للمؤمنین». مسلمان در راه همین حرکت و این مجاهدت هم، بایستی از عزت خود و اسلام حفاظت کند... عنصر سوم، عاطفه است؛ یعنی هم در خود حادثه و هم در ادامه و استمرار حادثه،

عاطفه یک نقش تعیین کننده‌ای ایجاد کرده است که باعث شد مرزی بین جریان عاشورایی و جریان شیعی با جریان‌های دیگر پیدا شود. حادثه عاشورا، خشک و صرفاً استدلالی نیست؛ بلکه در آن عاطفه با عشق و محبت و ترحم و گریه همراه است. قدرت عاطفه، قدرت عظیمی است؛ لذا ما را امر می‌کنند به گریستن، گریاندن و حادثه را تشریح کردن. زینب کبری علیها السلام در کوفه و شام منطقی حرف می‌زند؛ اما مرثیه می‌خواند. امام سجاد علیه السلام بر روی منبر شام، با آن عزت و صلابت بر فرق حکومت اموی می‌کوبد؛ اما مرثیه می‌خواند. این مرثیه خوانی تا امروز ادامه دارد و باید تا ابد ادامه داشته باشد تا عواطف متوجه بشود. در فضای عاطفی و در فضای عشق و محبت است که می‌توان خیلی از حقایق را فهمید که در خارج از این فضاها نمی‌توان فهمید. این سه عنصر، سه عنصر اصلی تشکیل دهنده حرکت عاشورایی حسین بن علی (ارواحنا فداه) است که یک کتاب حرف است و گوشه‌ای از مسائل عاشورای حسینی است؛ اما همین یک گوشه برای ما درس‌های فراوانی دارد.

ما مبلغان، زیر نام حسین بن علی علیه السلام تبلیغ می‌کنیم. این فرصت بزرگ را، یاد این بزرگوار به مبلغان دین بخشیده است که بتوانند تبلیغ دین را در سطوح مختلف انجام بدهند. هر یک از آن سه عنصر باید در تبلیغ ما نقش داشته باشد. هم صرف پرداختن به عاطفه و فراموش کردن جنبه منطقی و عقل که در ماجرای

حسین بن علی علیه السلام نهفته است، کوچک کردن
حادثه است؛ هم فراموش کردن جنبه حماسه و
عزت، ناقص کردن این حادثه عظیم و شکستن
یک جواهر گران بهاست. این مسئله را باید همه،
روضه خوان، منبری و مداح، مراقب باشیم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و
مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

۳۳

فقیه

قیام عاشورا و ترویج دین

تبیین حرکت عاشورا و حفظ دین

اساس دین با عاشورا پیوند خورده و به برکت عاشورا هم باقی مانده است. اگر فداکاری بزرگ حسین بن علی علیه السلام نمی بود که این فداکاری، وجدان تاریخ را به کلی متوجه و بیدار کرد، در همان قرن اول یا نیمه قرن دوم هجری، بساط اسلام به کلی برچیده می شد. قطعاً این گونه است. اگر کسی اهل مراجعه به تاریخ باشد و حقایق تاریخی را ملاحظه کند، این را تصدیق خواهد کرد....

ما دین را به وسیله این حادثه حفظ کردیم؛ احکام را برای مردم بیان کردیم؛ عواطف مردم را در خدمت دین و ایمان قرار دادیم. ما که می گوئیم؛ یعنی طایفه روحانیون و مبلغین. در طول چند قرن گذشته، عوامل بقا را در اسلام مشاهده کنید! یکی از عوامل بقا، همین عاشورا است.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان و مبلغان، ۲۶ خرداد ۷۲

پادزهر تبلیغات سوء

درست است که امروز تبلیغات دشمن، همه فضای ذهن بشریت را فراگرفته است. در این، شکی نیست. درست است که اموال کلانی برای تشویش چهره اسلام، به خصوص تشیع، خرج می شود. درست است که هرکس که منافع نامشروعی در زندگی ملت ها و کشورها دارد، خود را موظف به فعالیت علیه اسلام و حکومت اسلامی می بیند. درست است که کفر با همه تفرق و تشتت، با استفاده از همه امکانات، در یک امر اتفاق کرده و آن ضدیت با اسلام ناب است و حتی اسلام محرف را هم به جنگ اسلام ناب آورده و به میدان کشانیده است. این ها همه درست؛ اما آیا جناح حق و جبهه اسلام ناب نمی تواند در مقابل این تبلیغات خصمانه و خباثت آلود، به برکت روح، پیام و حقیقت عاشورا و پیام محرم، همان معجزه را یک بار دیگر تکرار کند؟! چرا نتواند؟! سختی دارد؛ اما ممکن است. همت و فداکاری لازم دارد. راه باز است؛ بن بست نیست. مسئولیت ما و شما این است.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان و مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

فصل چہارم
تکالیف مبلغان

تکلیف عظیم امروز

امروز هم، تکلیف عظیمی با ما روبه‌روست؛ یعنی ارائهٔ اسلام به صورتی که بتواند ذهن‌ها و دل‌های مردم را اشباع و سیراب کند، استفهام آن‌ها را به درستی پاسخ بدهد، ایمان آن‌ها و حضورشان در این میدان را به صورت خالصانه و مخلصانه حفظ کند تا ان‌شاءالله کار و منش ما مورد عنایت ولیّ عصر (ارواح‌نفاذ) قرار بگیرد و تأییدات و دعای آن بزرگوار شامل حال ما بشود.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله‌العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانهٔ ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

بیان حقایق اسلامی

از این فرصت استفاده شود و همان طور که خود حسین بن علی علیه السلام به برکت جهادش، اسلام را زنده کرد، اسلام در حقیقت زنده شده و آزاد شده خون و قیام حسین بن علی علیه السلام است، امروز هم شما به انگیزه یاد، نام و منبر آن بزرگوار، حقایق اسلامی را بیان کنید؛ قرآن و حدیث را معرفی کنید؛ نهج البلاغه را برای مردم بخوانید. حقایق اسلامی، از جمله همین حقیقت مبارکی را که امروز در حکومت حق، یعنی نظام علوی، ولّوی و نبوی جمهوری اسلامی تجسد پیدا کرده است، برای مردم بیان کنید؛ این، جزو بالاترین معارف اسلامی است. خیال نکنید که می شود اسلام را تبیین کرد و از حاکمیت اسلام که امروز در این مرزوبوم متجسد شده است، غافل ماند و آن را مغفول عنه گذاشت.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۳ خرداد ۷۴

پاسخ‌گویی به نیاز واقعی جهانیان

امروز، دنیا تشنه حقیقت است. این حرف یک روحانی یا یک شخص متعصب اسلامی نیست؛ بلکه حرف کسانی است که سال‌ها با فرهنگ غربی، ارتباط، رفت‌وآمد، مبادله و حتی نسبت به آن، حُسن نظر داشته‌اند. آن‌ها می‌گویند که امروز دنیای غرب در سطوح حساسش، تشنه اسلام است. «سطوح حساس» یعنی چه؟ فلان جماعت عامی و غافل یا فرض بفرمایید جماعت‌هایی که منافعشان به شدت مطرح است؛ مثل حکام، دولتمردان، سرمایه‌داران، زراندوزان و زورگویان، بخش‌های کِرخ و دیراحساس پیکره فرهنگ غرب و جوامع غربی‌اند. دانشمندان، متفکرین، انسان‌های باوجدان، روشن‌فکران و جوانان، بخش‌های حساس پیکره جوامع غربی هستند. این بخش‌های حساس، امروز تشنه مکتب و درسی از زندگی هستند که آن‌ها را از هزاران دشواری واقعی زندگی نجات دهد.

خیلی از این مشکلات زندگی، مشکلات واقعی نیست. مشکل واقعی، احساس ناامنی روحی، تنهایی، افسردگی، تزلزل و عدم اطمینان و سکینه روحی است. این‌ها مشکلات واقعی بشر است که در اوج ثروت و شهرت، یک نفر را به خودکشی وادار می‌کند. جوان، پول‌دار و دارای امکانات تنعم و بهره‌برداری از زندگی است؛ اما خودکشی می‌کند! خُب چرا؟ دردش چیست؟

کدام درد است که از بی‌پولی و نداشتن امکانات تمتع جسمانی و لذایذ جنسی هم سخت‌تر است؟ دردی که امروز گریبان جوامع مادی دنیا و تمدن غربی را گرفته است، عدم اطمینان، عدم آرامش، عدم نقطه اتکای روحی، عدم انس و تواصل بین انسان‌ها، احساس غربت و انکسار است.

بخش‌های حساس جوامعی که این دردها را بیشتر احساس می‌کنند، چشم‌انتظارند که دست نجاتی بیاید و آن‌ها را از این حالت نجات دهد. در آن جاهایی که آگاهی هست، چشم‌ها به اسلام دوخته شده است. البته عده‌ای از آن‌ها آگاهی ندارند و اسلام را نمی‌شناسند؛ اما زمینه‌گرایش به اسلام را دارند. کسانی که اسلام را می‌شناسند، مشخصاً روی اسلام تکیه می‌کنند. یکی از اندیشمندان ایرانی خود ما گفته بود، بنده شنیدم آن شخص به رحمت خدا رفته است، [او گفته بود] که امروز غرب در جست‌وجوی چهره‌هایی مثل شیخ انصاری و ملاصدر است. زندگی، معنویات و ارزش‌های آن‌ها امروز چهره‌های غربی و متفکرین غربی را جذب می‌کند. منبع زخار این حقایق و ارزش‌ها، معارف اسلامی و در قله و اوج این معارف، معرفت عاشورایی است. قدر این‌ها را باید دانست. ما حالا می‌خواهیم این معارف را در مقابل چشم مردم دنیا قرار دهیم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

ابزار مقابله با باطل

حالا ما و شما، امانت دار و وارث این حقیقت تاریخی [یعنی عاشورا] هستیم. امروز کسانی هستند که می‌خواهند ماجرای عاشورا را به عنوان یک درس، خاطره و یک شرح واقعه، از زبان علما، روحانیون، مبلغین، مبلغات و امثال این‌ها بشنوند. ما در این زمینه چه خواهیم کرد؟ در اینجا به قضیه‌ی خیلی مهم تبلیغ می‌رسیم.

اگر روزی این طلاب جوان، فضلالی حوزه‌های علمیه، مبلغین، و عاظم، مداحان و روضه‌خوانان، توانسته‌اند ماجرای عاشورا را مثل حربه‌ای علیه ظلمات متراکم حاکم بر فضای زندگی همه‌ی بشر به کار گیرند و با این تیغ برنده‌ی الهی، پرده‌ی ظلمات را بشکافند و خورشید حقیقت را به شکل حاکمیت اسلام، واضح و آشکار کنند، این حقیقت در زمان ما اتفاق افتاده است، چرا نباید متوقع بود که در هر عصر و زمانی هرچه هم که تبلیغات دشمن در آن دوره‌ی سخت، همه‌گیر و ظلمات باشد؛ مبلغین، گویندگان و علمای دین، بتوانند علیه هر باطلی شمشیر حق و ذوالفقار علوی و ولوی را در دست گیرند و از آن استفاده کنند؟! چرا ما چنین چیزی را مستبعد بدانیم!؟

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

مقابله با تهاجم فرهنگی

مردم را هدایت کنید؛ ذهن مردم را روشن کنید؛ مردم را به فراگرفتن دین تشویق کنید؛ دین صحیح و پیراسته را به آن‌ها تعلیم دهید؛ آن‌ها را به فضیلت و اخلاق اسلامی آشنا کنید؛ با عمل و زبان، فضیلت اخلاقی را در آن‌ها به وجود آورید. مردم را موعظه کنید؛ از عذاب خدا، از قهر خدا، از دوزخ الهی بترسانید؛ انذار کنید. انذار سه‌مهم مهمی دارد؛ فراموش نشود. آن‌ها را به رحمت الهی مژده دهید؛ مؤمنین و صالحین و مخلصین و عاملین را بشارت دهید؛ آن‌ها را با مسائل اساسی جهان اسلام و با مسائل اساسی کشور آشنا کنید. این می‌شود آن مشعل فروزانی که هریک از شما عزیزان، این مشعل را در هر جا روشن کنید، دل‌ها روشن خواهد شد؛ آگاهی به وجود خواهد آمد؛ حرکت به وجود خواهد آمد؛ ایمان، عمیق خواهد شد. مؤثرترین حربه علیه این تهاجم فرهنگی و شبیخون نامردانه دشمن همین است؛ از این به شدت نگرانم؛ می‌خواهند نگذارند که روحانیون جوان، مؤمن، شجاع، آگاه و خوش‌فکر، در محیط‌های مختلف؛ در محیط دانشگاه، در محیط بازار، در محیط روستا، در محیط شهر، در محیط کارگاه، کار خودشان را انجام دهند. درست نقطه‌مقابل کار آن‌ها، همین کار و مجاهدت فی سبیل الله شماست که با اتقان و با دقت و بالاتراز همه، با اخلاص انجام گیرد.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان، ۲۳ فروردین ۷۸

فصل پنجم

بایدها و نبایدها در تبلیغ

بخش اول: تکالیف مبلغان

شرط اول موعظه

آن چیزی که در محدوده جمع کسانی که اهل منبرند، چه حرفه آن‌ها این است و چه در کنار حرفه اصلی به آن می‌پردازند، واقعاً باید معلوم باشد؛ این است که اگر ما می‌خواهیم مردم را موعظه بکنیم، لازمه آن در درجه اول، اتعاض نفسی خود ماست. برای کسی که بنا بر گویندگی دین دارد، تهذیب نفس یک امر الزامی است تا از دل بگوید و حرف او دارای اثر بشود و عملش قول او را تقویت کند و شاهدهی بر آن باشد.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

دعوت باعمل

ما در فلان شهر یا روستا برای تبلیغ وارد می‌شویم؛ رفتار، نشست و برخاست، معاشرت، نگاه و عبادت ما، دلبستگی یا دلبسته نبودن ما به تنعمات دنیوی و خوردو خواب ما، رساترین تبلیغ یا ضدتبلیغ است. درست باشد، تبلیغ است؛ غلط باشد، ضدتبلیغ است.

ما در محیط اجتماعی و محیط زندگی چطور می‌توانیم دل مردم را به منشأ گفتار خودمان مطمئن کنیم و اعتماد آن‌ها را برانگیزیم؛ درحالی‌که از مذمت شهوات دنیوی حرف می‌زنیم و در عمل خدای نکرده خودمان طور دیگری عمل می‌کنیم! از مذمت دل سپردن به پول و [دعوت به] حرکت کردن و مجاهدت کردن در راه زیاده‌خواهی‌های دنیوی حرف بزنیم؛ اما عمل ما طور دیگری باشد! چطور چنین چیزی ممکن است اثر بکند؟! یا اثر اصلاً نمی‌کند یا اثر زودگذر می‌کند یا اثری می‌کند که بعد با کشف واقعیت کار ما، درست به ضد اثر تبدیل می‌شود. بنابراین عمل، بسیار مهم است.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

مطالعه قبل از منبر

بنده مکرر عرض کرده‌ام منبر بی مطالعه رفتن، منبری که انسان برود [و] بگوید حالا ببینیم چه خواهیم گفت و هرچه به دهانش بیاید در منبر بگوید: گاهی حرف سست، گاهی خدای ناکرده نقلِ نادرست، خدای ناخواسته حرفی که موهن مذهب باشد؛ ناسپاسی در حق عاشوراست.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در جمع علما، طلاب و روحانیان در آستانه ماه محرم، ۲۶ خرداد ۷۲

بینش وسیع دینی

چون مبلغ بنا بر این دارد که سطح فکر مردم را در مسائل اسلامی بالا ببرد؛ پس باید آگاهی و بینش دینی وسیع و متنوع داشته باشد؛ با قرآن مأنوس باشد؛ در احادیث غور بکند و کرده باشد؛ با افکار نوی مربوط به مذهب و دین آشنا باشد؛ اهل تحقیق درباره مسائل دینی و افکار دینی باشد. نه فقط آشنایی با دین به تنهایی، بلکه در کنار مسائل دینی، پاره‌ای افکار فلسفی و بینش‌های اجتماعی هست که از آن‌ها هم باید طعمی چشیده و آگاهی‌ای داشته باشد و چون بنا دارد که اسوه جهاد و مبارزه را به مردم معرفی کند، در این کار باید دقت نظر و وسواس داشته باشد؛ زیرا زندگی حسین بن علی علیه السلام و ماجرای چندروزه آن حضرت در کربلا، فصل عظیمی از تاریخ ماست؛ حجم آن کم، اما مفهوم آن بسیار وسیع و عمق آن خیلی زیاد است.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۰ تیر ۷۰

بخش دوم: روش صحیح اقامه عزا

ویژگی های عزاداری مطلوب

یک روحانی چگونه اقامه عزا خواهد کرد؟ این، سؤال من از همه کسانی است که نسبت به چنین قضیه ای احساس مسئولیت می کنند. به اعتقاد بنده، مجالس عزاداری حسینی باید از سه ویژگی برخوردار باشد: اولین ویژگی باید این باشد که چنین مجالسی، محبت به اهل بیت علیهم السلام را زیاد کنند... دومین ویژگی ای که باید در این مجالس به وجود آید، این است که مردم نسبت به اصل حادثه عاشورا، معرفت روشن تر و واضح تری پیدا کنند... سومین ویژگی لازم در این مجالس، افزایش ایمان و معرفت دینی در مردم است.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش حب اهل بیت علیهم السلام

اولین ویژگی [مجالس عزاداری حسینی] باید این باشد که چنین مجالسی، محبت به اهل بیت علیهم السلام را زیاد کنند؛ چون رابطه عاطفی، یک رابطه بسیار ذی قیمت است. شما روحانیون، باید کاری کنید که محبت شرکت کنندگان در مجالس مذکور، روزبه روز نسبت به حسین بن علی علیه السلام، خاندان پیغمبر و مناشیء معرفت الهی، بیشتر شود. اگر شما خدای ناکرده در مجالس مذکور وضعی را به وجود آورید که مستمع یا فرد بیرون از آن فضا، از لحاظ عاطفی به اهل بیت علیهم السلام نزدیک نشد، بلکه احساس دوری و بیزاری کرد؛ نه فقط چنین مجالسی فاقد یکی از بزرگترین فواید خود شده؛ بلکه به یک معنا، مضر هم بوده است. حال شما که مؤسس یا گوینده چنین مجالسی هستید، ببینید چه کاری می‌توانید بکنید که عواطف مردم، بر اثر حضور در این مجالس، نسبت به حسین بن علی علیه السلام و اهل بیت پیغمبر (علیهم افضل صلوات الله) روزبه روز بیشتر شود.

۵۲

تبلیغ و احکام عزاداری

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان

کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش معرفت حادثه عاشورا

دومین ویژگی ای که باید در این مجالس به وجود آید، این است که مردم نسبت به اصل حادثه عاشورا، معرفت روشن تر و واضح تری پیدا کنند. این طور نباشد که ما در مجلس حسین بن علی علیه السلام به منبر برویم یا سخنرانی کنیم؛ اما موضوع سخنرانی، حضار آن مجلس، اعم از جوان و غیر جوان و زن و مرد اهل فکر و تأمل را که امروز در جامعه ما بسیارند و این از برکات انقلاب است، به این فکر فرو ببرد که چرا باید برای امام حسین علیه السلام گریه کرد؟ اصلاً چرا امام حسین علیه السلام به کربلا آمد و عاشورا را به وجود آورد؟ بنابراین به عنوان منبری یا سخنران، باید به موضوعاتی پردازید که جواب گویِ چنین سؤالاتی باشد. باید نسبت به اصل حادثه عاشورا معرفتی در افراد به وجود آید. اگر در روضه خوانی و سخنرانی یا سایر مطالب بیان شده از طرف شما، نکته ای روشنگری حداقل اشاره ای به این معنا نباشد، یک رکن از آن سه رکنی که عرض شد، [یعنی عنصر منطق و عقل، عنصر حماسه و عزت و عنصر عاطفه،] کم و ناقص خواهد بود. یعنی ممکن است مجلس مذکور، فایده لازم را ندهد و ممکن هم هست خدای ناکرده در بعضی از فروض، ضرر هم بکنیم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

افزایش ایمان و معرفت دینی

سومین ویژگی لازم در این مجالس، افزایش ایمان و معرفت دینی در مردم است. در چنین مجالسی باید از دین، نکاتی عنوان شود که موجب ایمان و معرفت بیشتر در مستمع و مخاطب گردد. یعنی سخنرانان و منبری‌ها، یک موعظه درست، یک حدیث صحیح، بخشی از تاریخ آموزنده درست، تفسیر آیه‌ای از قرآن یا مطلبی از یک عالم و دانشمند بزرگ اسلامی را در بیانات خود بگنجانند و به سمع شرکت‌کنندگان در این مجالس برسانند. این‌طور نباشد که وقتی بالای منبر می‌رویم، یک مقدار لفاظی کنیم و حرف بزنیم و اگر احیاناً مطلبی هم ذکر می‌کنیم، مطلب سستی باشد که نه فقط ایمان‌ها را زیاد نمی‌کند؛ بلکه به تضعیف ایمان مستمعین می‌پردازد. اگر این‌طور هم شد، ما از جلسات مذکور به فواید و مقاصد مورد نظر نرسیده‌ایم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

شیوه مطلوب روضه خوانی

عاشورا و ماجرای حسین بن علی علیه السلام باید در منبر، به شکل سنتی روضه خوانی شود؛ اما نه برای سنت گرایان، بلکه از طریق واقعه خوانی؛ یعنی اینکه شب عاشورا این طور شد، روز عاشورا این طور شد، صبح عاشورا این طور شد. شما ببینید یک حادثه بزرگ، به مرور از بین می رود؛ اما حادثه عاشورا، به برکت همین خواندن ها، با جزئیاتش باقی مانده است: فلان کس این طوری آمد با امام حسین علیه السلام وداع کرد؛ این طوری رفت به میدان؛ این طوری جنگید؛ این طوری شهید شد و این کلمات را بر زبان جاری کرد. واقعه خوانی تا حد ممکن باید متقن باشد.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان،

۳ خرداد ۷۴

اتقان در واقعه خوانی

شما اگر یک حدیث صحیح از کتابی معتبر را نقل و همان را معنا کنید، کفایت می‌کند. برخی منبری‌ها، بعضی اوقات یک حدیث را آن قدر شاخ و برگ می‌دهند که معنای اصلی‌اش از بین می‌رود. اگر شما یک حدیث صحیح را برای مستمع خود درست معنا کنید، ممکن است بخشی مهمی از آنچه را که ما می‌خواهیم، داشته باشد. وقتی شما از روی یک تعبیر معتبر، راجع به یک آیه قرآن فکر و مطالعه کنید، به تنقیح آن پردازید و برای مستمع بیان نمایید؛ مقصود حاصل است. اگر برای ذکر مصیبت، کتاب *نفس المهموم* مرحوم محدث قمی را باز کنید و از رو بخوانید، برای مستمع گریه‌آور است و همان عواطف جوشان را به وجود می‌آورد. چه لزومی دارد که ما به خیال خودمان، برای مجلس آرایبی کاری کنیم که اصل مجلس عزا از فلسفه واقعی‌اش دور بماند؟!

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان
کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

پرهیز از نقل مطالب گمراه‌کننده

بعضاً گوینده‌ای در یک مجلس به نقل مطلبی می‌پردازد که هم از لحاظ استدلال و پایهٔ مدرک عقلی یا نقلی سست است و هم از لحاظ تأثیر در ذهن یک مستمع مستبصر و اهل منطق و استدلال، ویرانگر است. مثلاً در یک کتاب، بعضی مطالب نوشته شده است که دلیلی بر کذب و دروغ بودن آن‌ها نداریم؛ ممکن است راست باشد، ممکن است دروغ باشد. اگر شما آن مطالب را بیان کنید، ولو مسلم نیست خلاف واقع باشد، و با شنیدن آن‌ها برای مستمعان که جوان دانشجو یا محصل یا رزمنده و یا انقلابی است و بحمدالله انقلاب، ذهن‌ها را باز و منفتح کرده است، نسبت به دین، سؤال و مسئله ایجاد می‌شود و اشکال و عقده به وجود می‌آید؛ نباید آن مطالب را بگویید. حتی اگر سند درست هم داشت؛ چون موجب گمراهی و انحراف است، نباید نقل کنید؛ چه رسد به اینکه اغلب این مطالب مندرج در بعضی کتاب‌ها، سند درستی هم ندارد! یک نفر از زبان دیگری مطلبی را مبنی بر این می‌شنود که من در فلان سفر، فلان جا بودم که فلان اتفاق افتاد. گوینده از روی مدرک یا بدون مدرک، چنان مطلبی را می‌گوید؛ شنونده هم آن را باور می‌کند و در کتابی می‌نویسد و این کتاب به دست من و شما می‌رسد. من و

شما چرا باید آن مطلب را که نمی‌تواند در یک مجمع بزرگ، برای ذهن‌های مستبصر و هوشیار و آگاه توجیه شود، بازگو کنیم؟! مگر هر مطلبی را هر جا نوشتند، انسان باید بخواند و بازگو کند؟... بعضی از افراد، بدون توجه به این مسئولیت مهم به بالای منبر می‌روند و حرفی می‌زنند که نه فقط گره‌ای از ذهن مستمع باز نمی‌کند که گره‌هایی هم به ذهن او می‌افزاید. اگر چنین اتفاقی افتاد و ما در بالای منبر حرفی زدیم که ده نفر جوان، پنج نفر جوان یا حتی یک نفر جوان، در امر دین دچار تردید شد و بعد از پای سخنرانی ما برخاست و رفت و ما هم او را نشناختیم؛ بعداً چگونه می‌شود جبران کرد؟ آیا اصلاً قابل جبران است؟ آیا خدا از ما خواهد گذشت؟ قضیه مشکل است!

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار جمعی از روحانیان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۷ خرداد ۷۳

راه بی پایان

راه حسین علیه السلام، در کشور ما و میان ملت ما در طول چند قرن، هرگز مسدود نشد و اگرچه مخالفین و معاندین بودند؛ اما نتوانستند کاری انجام دهند. بالاین همه، برکات این راه، خیلی زیاد است. اگر حقیقتاً جمع روحانیون و مبلغین و اصحاب بیان، آن گونه که شایسته ماه محرم است، در این راه قدم بردارند و ابتکارها و نوآوری‌ها و تلاش مخلصانه همراه با کارهای فکری و علمی ارزشمندی در این راه انجام دهند؛ برکات این راه، نسبت به آنچه که تاکنون بوده است، چندین برابر هم می‌تواند بشود. لذا وظیفه داریم در این زمینه، هرچه بشود، مشترکاً تلاش کنیم.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان در آستانه ماه محرم، ۲۶ اردیبهشت ۷۵

آیه‌های هدایت

بحمدالله همهٔ برکات در وجود آقایان محترم، بزرگان؛ به خصوص طلاب جوان، پرشور، مؤمن و فاضل وجود دارد. در روز اول هم که همین طبقه، این نهضت را گسترش دادند و با استفاده از آن حدیث شریف، اصحابشان را به نحل تشبیه کردند، این آیه در مقابل چشم انسان مجسم می‌شد که:

﴿وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ * ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ...﴾^۱

حقایق را می‌مکیدند و عسل ناب را به تشنگان حقیقت می‌دادند که:

﴿فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ﴾^۲

امروز هم همین است. امروز هم طلاب، فضلا و مبلغین جوان، با بهره‌گیری از تجربه‌های اساتید و بزرگان این فنون، کوله بار خودشان را محکم کنند و به امید خدا، برای خدا، در راه خدا و با قصد قربت، بروند و این حقایق را در همه جای کشور، در اقطار این کشور، در اقطار عالم، با زبان مناسب بیان کنند. ان شاء الله الطاف حضرت بقیة الله الاعظم (اروحنا فداه)، شامل حال شما باشد.

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان، ۳ خرداد ۷۴

۱. نحل، ۶۸ و ۶۹.

۲. همان، ۶۹.

صبر در تبلیغ

کار تبلیغ، کار بسیار بزرگ، حساس و مؤثری است. امروز برکات تبلیغ‌های گذشته را مشاهده می‌کنیم و فردا برکات تبلیغ امروز شما را ان شاء الله جامعه مشاهده خواهد کرد. تأثیرات تبلیغ، دفعی و آنی نیست؛ طولانی مدت است. مبلغ دین اگر ظواهری را مشاهده می‌کند که به گمان او ظواهر غیر دینی است، مأیوس نشود. این توهمات است که بعضی شایع می‌کنند که جوان‌ها از دین برگشته‌اند، همه را جنگ روانی بدانید که واقع قضیه هم همین است. این طور نیست؛ جوان‌های ما دل را به طرف دین دارند و تشنه حقایق دین‌اند و دل‌هاشان تشنه است. هر جوان سالم الفطره و سالم الطبیعه‌ای این طور است؛ مخصوص اینجا هم نیست. اینجا بحمد الله زمینه هم آماده است؛ تشنه‌اند و مشتاق. باید کام جان آن‌ها را سیراب و با حقایق دینی شیرین کرد؛ این نتیجه‌اش را خواهد بخشید و فردای جامعه ما از این موهبت‌ها بهره‌مند خواهد شد.

از خدای متعال مسألت می‌کنیم که همه ما و شما را، هم قدردان تبلیغ دین، ارزش‌های الهی و این صراط مستقیمی که انقلاب در مقابل ما باز کرده است، قرار بدهد و هم ان شاء الله ما را موفق بدارد که بتوانیم به این وظایف سنگین عمل کنیم.

والسّلام علیکم ورحمة الله و برکاته

رهبر معظم انقلاب 'مدظله العالی'، بیانات در دیدار روحانیان و

مبلغان در آستانه ماه محرم، ۵ بهمن ۸۴

فصل ششم
احکام و آداب عزاداری

اهمیت و وجوب عزاداری

جایز نبودن ترک عزاداری

پرسش: آیا عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام واجب است؟ و اگر کسی در این گونه مجالس شرکت نکند، معصیت کرده است؟

پاسخ: عزاداری برای امام حسین علیه السلام، تعظیم شعائر دین است و شرکت نکردن در مجالس عزاداری، چنانچه از روی بی توجهی و به معنای روی گرداندن از مذهب اهل البیت علیهم السلام باشد، جایز نیست.^۱

آثار و برکات و فلسفه عزاداری

برخی کارهاست که پرداختن به آنها، مردم را به خدا و دین نزدیک می کند یکی از آن کارها همین عزاداریهای سنتی است که باعث تقرب بیشتر مردم به دین می شود. این که امام رحمته الله علیه فرمودند عزاداری سنتی بکنید به خاطر همین تقرب است. در مجالس عزاداری نشستن، روضه خواندن، گریه کردن، به سر و سینه زدن و مواکب و دسته های عزا به راه انداختن، از اموری است که عواطف عمومی را نسبت به خاندان پیغمبر صلی الله علیه و آله، پر جوش می کند و بسیار خوب است.^۲

مجالس عزاداری خامس آل عبا

۱. آیت الله تبریزی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۴۵۶.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در جمع روحانیون استان کهگیلویه و بویر احمد در آستانه محرم ۱۳۷۳/۳/۱۳

سیدالشهداء علیه السلام از برترین و با فضیلت ترین مجالسی است که فرشتگان الهی در آن افتخار حضور دارند و برای کسب تقرب ، مقام در آن شرکت می نمایند.

مجلس عزاداری و مداحی، دارلشفاء و دارالرحمه و دارالبرکه می باشد.

حضور در این مجالس و عرض ادب به ساحت مقدس سالار شهیدان را غنیمت شمرده و بر آن شاکر و سپاسگذار باشید.

ای کاش این حقیر برای جفت کردن کفش عزاداران در آن مجلس توفیق پیدا می کردم و با مداحان و عزاداران درسوگواری و عرض ادب به محضر مقدس ثارالله علیه السلام شریک می شدم ، یا لیتنا معکم فنفوز فوزا عظیما^۱.

بر فرد مومن شایسته نیست حضور در مجالس عزای اهل بیت علیهم السلام را در طول سال ترک نماید. مناسب است در بعضی از این مجالس حاضر گردد به جهت تقویت دین و تزکیه نفس و آمرزش گناهان و اظهار محبت و مودت به اهل بیت علیهم السلام و تعظیم شعائر مذهب شیعه که بزرگداشت آن واجب است.^۲

بیان مسائل دین و ذکر مصائب آل محمد علیهم السلام در محل اجتماعات امثال مساجد و حسینیه ها و تکایا و هکذا (همچنین) خواندن

۱. کلپایگانی صافی دو پیام درباره حادثه عظیم عاشورا و استفتائات مراسم عزاداری، ص ۱۷.

۲. آیه الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱۰، ص ۳۹۹، قسمتی از س ۱۱۱۳

دعاها و زیارات همانطور که از زمان سابق بین شیعه آل محمد علیهم السلام متداول بوده است امریست منصوص در روایات و مرضی امام عصر علیه السلام و موجب تقویت دین مبین و بقاء رسالت سید المرسلین صلی الله علیه و آله می باشد، لذا بر جمیع شیعه و مومنین آید هم الله تعالی لازم است در ابقاء این گونه امور کوتاهی ننموده و سعی کنند که آثار تشیع برای همیشه رونق داشته و مردم جیلا بعد جیل به اساس مذهب تشیع پی برده، ملیت و حیثیت مذهبی خود را نگه دارند.^۱

استحباب موکد ذکر مصائب اهل بیت علیهم السلام خصوصا حضرت سیدالشهداء علیه السلام از ضروریات مذهب شیعه است و همواره شیعیان در قرون و اعصار متمادیه به آن ملتزم بوده و هستند و علاوه بر اجر و ثواب موعود بر آن یکی از علل مبقیه مذهب تشیع و تجلی تنفر شدید شیعه از حکومت های غاصب و ظلم و ستم و معرف هدف قیام بی نظیر حضرت سید الشهداء علیه السلام و تجلیل فداکاری در راه حق و تعظیم شهید و تشویق به تاسی به آن حضرت در دفاع از دین است، برملت عزیز شیعه است که در احیاء این مراسم بکوشند و با درس های آموزنده و حرکت بخش آن بیش از پیش آشنا شوند، خداوند تایید فرماید.^۲

۱. آیه الله خوئی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان، ج ۷، جواب سوال ۳، ص ۱۰۰.

۲. آیه الله گلپایگانی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان، ج ۷، فصل ۲، ص ۵۲.

اقامه مجالس تعزیه برای حضرت سید الشهداء علیه السلام و مجالس دعاء و بیان مسائل از شعائر دینی است و اختصاص به زمان خاصی ندارد.^۱

اقامه مجلس عزای حضرت سیدالشهداء علیه السلام سیره ائمه معصومین علیهم السلام است و ذکر مناقب و مصائب آن حضرت احیاء امر آل محمد صلی الله علیه و آله و استحباب آن مستفاد از روایات متواتره است.^۲

معنای صحیح عزاداری و روضه خوانی

پرسش: بعضی از مراجع عظام فرموده‌اند بهتر است به جای شبیه خوانی، روضه خوانی برپا کنند. منظور از روضه خوانی چیست؟

پاسخ: روضه خوانی در اصطلاح عبارت است از آموزش احکام، امر به معروف و نهی از منکر و ذکر فضائل و مناقب اهل بیت علیهم السلام و مصائب وارده بر آنان، خصوصاً مصائب حضرت سیدالشهداء علیهم السلام و اصحاب بزرگوار آن حضرت. چنین مجالسی علاوه بر ثواب عزاداری، ثواب بیان احکام و مواعظ را که از اهداف عالیّه آن بزرگواران بوده نیز خواهد داشت.^۳

۱. حضرت امام، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان، ج ۷، فصل ۲، ص ۵۶.

۲. آیه الله وحید خراسانی، عزاداری سنتی شیعیان در بیروت علماء و حوزه های علمیه و کشورهای جهان ج ۷، فصل ۲، ص ۵۸.

۳. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۰.

روش درست عزاداری

پرسش: برگزاری عزاداری سالار شهیدان علیه السلام چگونه است؟

پاسخ: بهترین شیوه عزاداری، تشکیل مجالس باشکوه، ذکر اهداف مقدس حضرت امام حسین علیه السلام، تاریخچه واقعه کربلا و تحلیل اتفاقات آن است. همچنین تشکیل دسته‌های عزاداری باشکوه، توأم با شعارهای بیدارکننده و سازنده و پخش و استفاده از پلاکاردها یا شعارهای جالب و جذاب، جزوه‌ها و پوستره‌های حساب شده و پرمحتوا و روشن‌کننده، از اهداف عزاداری حضرت سیدالشهدا علیه السلام و مانند آن است.^۱

عزاداری به همراه گناه

پرسش: اگر شرکت در عزاداری توأم با گناه باشد، مثل نگاه به نامحرم یا خودنمایی، چه حکمی دارد؟

پاسخ: چنانچه با گناه باشد، حرام است.^۲

ریا در عزاداری

پرسش: آیا ریاکردن در شعایر و عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام جایز است؟

پاسخ: ریا در هر عبادتی حرام است؛ ولی تظاهر به عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام و تعظیم شعایر دین به قصد قربت، جایز بلکه

۱. آیت‌الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۱۶۴، سؤال ۵۷۵.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۱.

مستحب است؛ مثل صدقه دادن آشکار، قریباً
الی الله، برای تشویق دیگران؛ چنان که در قرآن
آمده است.^۱

پرسش: آیا سینه زدن و زنجیر زدن ریایی جایز
است؟

پاسخ: إن شاء الله از ریا خودداری کنند.^۲

شرکت در عزاداری با احتمال ریا

پرسش: شرکت در جمعی که گمان می رود
با ریا عزاداری می کنند، چگونه است؟
پاسخ: شما خودتان سعی کنید که عملتان
با اخلاص باشد^۳

بردن نام اهل بیت علیهم السلام به طور عادی

پرسش: در بعضی از مجالس اهل بیت علیهم السلام
و سینه زنی، نام مقدس اهل بیت علیهم السلام بسیار
عادی و عامیانه گفته می شود. نظر حضرت عالی
در این باره چیست؟
پاسخ: تاحدی که موجب هتک نباشد،
مانعی ندارد.^۴

ادامه حرکت دسته های عزاداری تا نیمه شب
پرسش: حکم ادامه حرکت دسته های
عزاداری در شب های محرم تا نیمه شب، همراه با

۱. آیت الله مکارم، استفتائات، ج ۱، سؤال ۱۶۳۸.

۲. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

۳. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۰.

۴. همان.

استفاده از طبل و نی، چیست؟
 پاسخ: به راه انداختن دسته‌های عزاداری برای سیدالشهدا و اصحاب او علیهم‌السلام و شرکت در امثال این مراسم، امر بسیار پسندیده و مطلوبی است و از بزرگ‌ترین اعمالی است که انسان را به خداوند نزدیک میکند؛ ولی باید از هر عملی که باعث اذیت دیگران می‌شود و یا فی‌نفسه از نظر شرعی حرام است، پرهیز کرد.^۱

اجازه شوهر برای برگزاری مراسم در منزل

پرسش: آیا برپا کردن مجلس جشن میلاد ائمه علیهم‌السلام یا مجلس عزاداری و یا مهمانی گرفتن، بدون اجازه و رضایت شوهر، جایز است؟
 پاسخ: بدون اجازه شوهر جایز نیست و دعوت افراد بیگانه و اجازه ورود به منزل شوهر، بدون اجازه جایز نیست؛ مگر احراز رضایت شود.^۲

پوشیدن لباس سفید در محرم

پرسش: آیا پوشیدن پیراهن سفید در ماه محرم اشکال دارد؟
 پاسخ: اگر به قصد اعراض از عزاداری سیدالشهدا علیه‌السلام نباشد، اشکال ندارد.^۳

۱. آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۸.

۲. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۲.

۳. آیت‌الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱، سؤال ۱۵۹۲.

پوشیدن لباس مشکی در عزاداری

پرسش: آیا پوشیدن لباس سیاه در ایام سوگواری و سالروز شهادت معصومین علیهم السلام کراهت دارد؟

پاسخ: مستحب و کارپسندیده‌ای است.^۱

سیاه پوشیدن از مصادیق عرفی عزاداری بر حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و سایر ائمه هدی علیهم السلام می باشد که امری مستحب بوده و به آن ترغیب اکید شده است.^۲

و عملاً بزرگانی چون مرحوم آیه الله العظمی آقای بروجردی قدس سرّه در روز عاشورا از قبای سیاه استفاده می کردند.^۳

نکته: پوشیدن لباس سیاه مکروه است، مگر در مورد تعظیم شعائر، چادر، عبا و عمامه و کفش^۴

۱. مراجع عظام

۲. آیت الله سیستانی، استفتانات خصوصی، هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۳. آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۱۴؛ آیت الله سیستانی سایت: آیه الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص: ۱۳۱، ۱۵۹۰، ۱۵۹۱؛ آیه الله بهجت استفتانات ج ۴، ص ۵۳۹؛ آیه الله نوری استفتانات س ۶۰۲؛ آیه الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص: ۵۸۱؛ آیه الله مکارم، توضیح المسائل محشی ج ۱، ص ۴۷۸.

۴. وسائل الشیعة ج ۴، ص ۳۸۲؛ کشف الغطاء، ج ۳، ص ۳۵؛ استفتاءات (بهبجت) ج ۲، ص ۴۸، س ۱۶۱۹؛ العروه الوثقی ج ۱ فصل فیما یکره من اللباس حال الصلاه و هی امور؛ احدها ص ۴۷۳، توضیح المسائل مراجع ج ۱، ص: ۴۷۸ مسأله ۸۶۵؛ استفتاءات جدید (مکارم)؛ ج ۱، ص ۵۵، سوال ۱۱

مرثیه خوانی

مرثیه خوانی بانوان

پرسش: در مجالس زنانۀ عزاداری، زنان مداحی و سخنرانی می‌کنند و صدای آن‌ها با بلندگو به گوش مردان رهگذر می‌رسد. آیا این عمل جایز است؟
پاسخ: اگر ترس مفسده باشد، باید از آن اجتناب شود.^۱

اگر شنیدن صدای ایشان شنونده را در معرض ریبه و التذاذ (گناه) قرار ندهد، حرام نیست، ولی با اینکه خداوند متعال می‌فرماید: «فَسأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ» خوب است که مجالس زنانه خصوصاً در رابطه با عزاداری و مداحی اهل‌البیت علیهم‌السلام طوری باشد که کاملاً مراعات عفت بشود.^۲

در صورتی که نامحرم صدای آن‌ها را نشنود، مانعی ندارد.^۳

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۸.

۲. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۳.

۳. آیت‌الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۰، سؤال ۱۵۸۹.

غلو در مرتبه خوانی

پرسش: نظر جناب عالی درباره غلو و رعایت نکردن شأن اهل بیت علیهم السلام چیست؟ پاسخ: باید از بهترین مدایح که مشتمل بر مضامین صحیح و اقتباس از آیات و احادیث و نکات شعری ادیبانه و دور از غلو است، استفاده شود.^۱

این کارها خلاف احتیاط است؛ بلکه اگر به طوری باشد که اهانت به آن ذوات مقدسه علیهم السلام باشد، به عنوان ثانوی، حرام قطعی است.^۲

به کار بردن الفاظ نامناسب در مرتبه

پرسش: سرودن و خواندن شعرهایی که در آن از الفاظی نامناسب استفاده شده و الفاظ مذکور را به ساحت مقدس ائمه اطهار علیهم السلام و خودشان نسبت می دهند، چه حکمی دارد؟ پاسخ: عزاداری ائمه اطهار علیهم السلام، مخصوصاً خامس آل عبا علیهم السلام، از افضل قُرَبات است و سرودن و خواندن اشعاری که حکایت از مظلومیت و زحمات و فداکاری آن حضرات نماید، کار بسیار خوبی است؛ ولی باید از هر کاری که باعث هتک حرمت آن بزرگواران می شود و موجب وهن مذهب در نظر دیگران می شود، پرهیز گردد.^۳

۱. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۲۸، سؤال ۱۵۷۸.

۲. آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۲.

۳. آیت الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۳، ص ۱۷۸، سؤال ۵۰۶.

درآوردن صدای حیوانات

پرسش: برخی مداحان گاهی در مقام خضوع و خشوع، خود را تشبیه به حیوانات مانند سگ می‌کنند، یا حتی گاهی صدای آن‌ها را در می‌آورند. این کارها از لحاظ شرع چه حکمی دارد؟

پاسخ: این کارها خلاف احتیاط است؛ بلکه اگر به طوری باشد که اهانت به آن ذوات مقدسه علیهم‌السلام باشد، به عنوان ثانوی، حرام قطعی است.^۱

مقتل‌های معتبر عزاداری

پرسش: مقاتل معتبره اعم از فارسی و عربی کدام‌اند؟

پاسخ: شرح وقایع کربلا در مقاتل معتبر مثل منتهی‌الآمال، تألیف مرحوم حاج‌شیخ عباس قمی رحمته‌الله و نفس المهموم تألیف مرحوم حاج‌شیخ عباس قمی، ترجمهٔ مرحوم شعرانی رحمته‌الله و غیر آن آمده. به آن کتاب‌ها مراجعه شود.^۲

کتاب لهوف و نفس المهموم و ترجمهٔ آن، از کتاب‌های معتبرهٔ مقاتل می‌باشند.^۳

پرسش: مطالب و روایت‌های کتاب طریق البكاء تا چه حد معتبر و صحیح است؟

۱. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۲، سؤال ۶۳۹۶.

۲. آیت‌الله تبریزی، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۴۵۶.

۳. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳.

پاسخ: کتاب طریق البکاء مشتمل برضعاف است. جهت ذکر مصائب اهل بیت عصمت علیهم السلام خوب است از کتب مرحوم محدث قمی مثل منتهی الآمال و نفس المهموم که به فارسی هم ترجمه شده و مثل قمقام ذخار و ابصار العین که آن هم ترجمه شده، استفاده شود.^۱

روضه ازدواج حضرت قاسم علیه السلام

پرسش: آیا تعزیه و روضه‌هایی که به نام ازدواج حضرت قاسم علیه السلام در کربلا خوانده می‌شود، صحیح است؟
پاسخ: این مطلب نقل شده، ولی سند معتبری ندارد.^۲

اگر در بعضی از کتب تاریخی و روایتی نقل شده، اشکال ندارد.^۳

آنچه در مورد عروسی حضرت قاسم علیه السلام مطرح می‌شود، صحیح نیست و اثری از این قضیه در کتب معتبره وجود ندارد. علاوه بر اینکه حضرت قاسم علیه السلام به سن ازدواج نرسیده بود. بلی، در کتاب منتخب مرحوم طریحی چیزهایی که مناسب ازدواج آن حضرت است، نقل شده است؛ ولی ظاهراً این مطالب نادرست را بعد از آن مرحوم، افراد مغرض یا نادان به آن کتاب اضافه کرده‌اند. مرحوم طریحی عالم‌تر از آن است که

۱. آیت‌الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۰، سؤال ۱۵۸۷.

۲. آیت‌الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۳۷.

۳. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۳۸.

مطالبی را در کتاب خود بنویسد که مناسبی با واقعه عاشورا ندارد. به هر حال آنچه در کتاب طریحی آمده است، به این شکل که در مراسم تعزیه‌داری، به صورت خرافی پیاده می‌کنند، نیست.^۱

خواندن روضه‌های دروغ

پرسش: خواندن روضه‌های دروغ و نامعتبر که موجب تمسخر و هتک می‌شود، چه صورت دارد؟
پاسخ: اگر دروغ یا موجب هتک و تمسخر باشد، جایز نیست.^۲

نقل مطالبی که دروغ بودن آن‌ها پیش علمای خبره معلوم است، جایز نیست.^۳
اگر موجب هتک یا دروغ باشد، جایز نیست.^۴
خواندن روضه‌های دروغ جایز نیست.^۵

خواندن روایت کذب برای دیگران

پرسش: اگر به فردی روایتی برای خواندن داده شود و می‌داند که روایت صحیح نیست، آیا خواندن آن برای دیگران، بدون اشاره به کذب

۱. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴، سؤال ۲۱۸۱.

۲. مقام معظم رهبری

۳. آیت‌الله تبریزی

۴. آیت‌الله سیستانی

۵. سیدمحسن محمودی، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج ۳، ص (۳۲ و ۳۱). (آیات عظام فاضل، صافی، بهجت، مکارم)

آن، گناه است؟
پاسخ: اگر با دلیل معتبر اطمینان به کذب حدیث دارد، خواندنش جایز نیست.^۱

اشعار با مضامین مشتبه

پرسش: خواندن اشعاری با مضامین مشتبه که در آن، خود را زینب‌اللهی یا حسین‌اللهی می‌دانند، چه صورتی دارد؟ آیا شرکت در چنین مجالسی جایز است؟
پاسخ: اگر منشأ انتزاع حرام است، جایز نیست.^۲

۷۸

تبلیغ و احکام عباداری

۱. آیت‌الله تبریزی، الشعائر الحسینیه، ص ۴۲.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۱، سؤال ۶۳۹۵.

سینه‌زنی

دلیل و فلسفه سینه‌زنی

پرسش: دلیل سینه‌زدن برای ائمه علیهم‌السلام چیست؟

پاسخ: سینه‌زدن برای ائمه علیهم‌السلام به‌عنوان تعظیم شعایر دینی و زنده‌نگاه‌داشتن خاطره و مظلومیت آنان در طول تاریخ، مورد توجه متشرعه بوده و سبب تقویت و احیای حق و نشر معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام است.^۱

سینه‌زنی یکی از مظاهر مهم عزاداری و ابراز تنفر از ظلم بنی‌امیه است و نه تنها اشتباه نیست، بلکه در تداوم هدف عاشورا نقش مهمی دارد.^۲

سینه‌زنی و گریه کردن و مانند آن هر چند شدید باشد اگر به خاطر حزن و ناراحتی بر حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام باشد داخل در عنوان جَزَع و بُكاء بر آن حضرت علیه‌السلام می‌شوند که روایات معتبره، آن را راجح و مستحب می‌دانند و آن را موجب تقرب به سوی خداوند متعال می‌شمارد به شرط اینکه خوف ضرر بلیغ (کلی) و جنایت بر نفس در بین نباشد و باید توجه داشت مراسم عزاداری سید الشهداء علیه‌السلام از مهمترین شعائر دینی است و نباید در اهتمام به برگزاری آن به نحو شایسته کوتاهی شود.^۳

۱. آیت‌الله نوری، استفتانات، سؤال ۵۹۴.

۲. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۱.

۳. آیت‌الله سیستانی، استفتانات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

برهنه شدن برای عزاداری

پرسش: آیا لخت شدن برای عزاداری و سینه زنی جایز است؟
پاسخ: مانع و اشکالی ندارد.^۱

اگر در مقابل نامحرم مفسده نداشته باشد،
مانعی ندارد.^۲

در مقابل نامحرم بنابر احتیاط واجب جایز
نیست.^۳

برهنه شدن در عزاداری با حضور نامحرم

پرسش: آیا لخت شدن مردان هنگام عزاداری
با حضور بانوان، جایز است؟^۴
پاسخ: اشکالی ندارد.^۵

اگر باعث مفسده نباشد، ایرادی ندارد. زنان
نباید به بدن نامحرم نگاه کنند.^۶

بنابر احتیاط واجب، بدن خود را از نامحرم
بیوشانند.^۷

۱. حضرت امام، استفتانات ج ۳، ص ۵۸۱، س ۳۵؛ آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۲۵؛ آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۳؛ آیت الله سیستانی سایت. (حضرت امام و آیات عظام تبریزی، فاضل، سیستانی، بهجت).

۲. آیت الله نوری، استفتانات، ج ۲، ص ۱۷۸، سؤال ۵۱۶.

۳. آیت الله مکارم، استفتانات، ج ۲، ص ۲۴۷، سؤال ۷۶۵.

۴. همان مدرک سوال قبلی.

۵. آیت الله تبریزی.

۶. حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام فاضل، نوری.

۷. آیت الله بهجت.

اگر در معرض دید نامحرم نباشد، اشکال ندارد.^۱

بنابر احتیاط، مردان از این کار خودداری کنند.^۲

برهنه شدن مردان در عزاداری‌ها برای سینه‌زنی یا زنجیرزنی چه صورت داشته و نگاه کردن زنان به این صحنه‌ها یا فیلم آنها چه حکمی دارد؟

جواب: این کار فی نفسه اشکال ندارد ولی نگاه کردن زنان به اندام برهنه مردان یا به عکس و فیلم مربوط به آن، بنابر احتیاط واجب، جایز نیست.^۳

سینه‌زدنی که سبب سرخی یا خونی شدن بدن گردد

پرسش: آیا لخت شدن و سینه‌زدن، به شکلی که سینه عزادار قرمز شود یا خون‌ریزی کند، جایز است؟
پاسخ: مانعی ندارد.^۴

جایز بلکه راجح است؛ مشروط بر آنکه موجب ضرر مهم و اضرار بر نفس نباشد.^۵

۱. آیت‌الله صافی

۲. آیت‌الله مکارم

۳. آیت‌الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۴. آیت‌الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۱۵.

۵. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل، ج ۱، ص ۵۸۱، سؤال ۲۱۶۲.

سینه‌زدن به شکل متعارف، عملی ارزشمند و پسندیده است.^۱

در صورتی که مناسب عزاداری باشد و مرض‌آور نباشد، اشکال ندارد.^۲

مانعی ندارد؛ مگر اینکه موجب ضرر فاحش بر بدن شود.^۳

اگر ضرر درخور توجهی برای بدن نداشته باشد، در عزای حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) مانعی ندارد.^۴

حضور بانوان در مراسم سینه‌زنی

پرسش: آیا جایز است زنان با حفظ حجاب و پوشیدن لباس خاصی که بدن آنان را بپوشاند، در دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی شرکت کنند؟
پاسخ: شرکت زنان در دسته‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی شایسته نیست.^۵

سینه‌زدن زنان با حفظ حجاب اشکال ندارد.^۶

اگر همراه با حرام نباشد، جایز است. بانوان محترم باید سعی کنند ضمن شرکت در

۱. آیت‌الله نوری، استفتانات، سؤال ۵۹۴.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۰۴، سؤال ۱۸۳۳.

۳. حضرت امام، استفتانات، ج ۳، ص ۵۸۰، سؤال ۳۴.

۴. آیت‌الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۲، سؤال ۱۵۹۴.

۵. مقام معظم رهبری، اجوبه الاستفتانات، سؤال ۱۴۵۴.

۶. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۰، سؤال ۶۳۸۸.

عزاداری‌ها، حجاب و عفاف خود را کاملاً رعایت
کنند.^۱

آمیخته با گناه نباشد، مانعی ندارد.^۲

۸۳

احکام عزاداری

۱. آیت‌الله نوری، استفتانات، سؤال ۵۹۳.

۲. آیت‌الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۳، ص ۱۷۷، سؤال ۵۰۴.

زنجیرزنی

حکم زنجیرزنی

پرسش: زنجیرزدن به بدن، چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر به گونه‌ای باشد که از نظر عرف از مظاهر حزن و اندوه در عزاداری محسوب شود، اشکال ندارد.^۱

اشکال ندارد.^۲

زنجیره‌های تیغ دار

پرسش: استفاده از زنجیره‌های تیغ دار هنگام عزاداری، چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجهی شود، جایز نیست.^۳

اگر ضرر درخور توجهی برای بدن نداشته باشد، در عزای حضرت سیدالشهداء علیه السلام مانعی ندارد.^۴

عزاداری برای حضرت امام حسین علیه السلام طبق سنت متعارف و معمول بین شیعیان، اشکال ندارد.^{۵ ۶}

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتانات، سؤال ۱۴۶۳.

۲. آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۰.

۳. آیت الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۱، ص ۱۶۴. (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام تبریزی، فاضل، مکارم)

۴. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱.

۵. آیت الله نوری، استفتانات، سؤال ۶۰۱.

۶. حکم زنجیرزدن منجر به خون ریزی را در احکام سینه‌زنی آورده‌ایم؛ نک: ص ۱۸ و ۱۹.

هروله کردن

پرسش: هروله کردن در عزاداری چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر سبب وهن مراسم عزاداری نشود، اشکال ندارد.^۱

اشکالی ندارد.^۲

پرسش: نظرتان راجع به اینکه به هنگام عزاداری و سینه زدن بعضی به نیت این که در موسم حج هستند و یا اینکه با یاد حضرت زینب علیها السلام که در حال هروله بود، هروله می کنند و سینه می زنند را بیان فرمائید؟

پاسخ: نیت اینکه در حال موسم حج هستم و هروله می کنم صحیح نیست ولی به عنوان شدت تاثرو ناراحتی از آن مصائب عظمی اشکال ندارد.^۳

۱. استفتا از دفتر مقام معظم رهبری؛ پرسش و پاسخ دانشجویی، ج ۱۳، ص ۳۳۳؛ آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۳، ص ۱۷۸.

۲. سایت آیت الله سیستانی.

۳. آیت الله صافی گلپایگانی، دو پیام درباره قیام عاشورا، ص ۲۹.

لطمه زنی

پرسش: آیا لطمه زنی در عزاداری جایز است؟
 پاسخ: عزاداری برای حضرت امام حسین علیه السلام
 طبق سنت متعارف و معمول بین شیعیان اشکال
 ندارد.^۱
 اشکالی ندارد.^۲

۱. آیت الله نوری، استفتانات، سؤال ۶۰۱.

۲. سایت آیت الله سیستانی، بخش استفتانات.

سینه خیز رفتن

پرسش: برخی از مردم در زیارتگاه‌ها، خود را بر زمین می‌اندازند و صورت و سینه خود را بر زمین می‌مالند تا خون جاری شود و با همان حال وارد حرم می‌شوند. این رفتار چه حکمی دارد؟

پاسخ: این اعمال به عنوان اظهار حزن و عزاداری سنتی و محبت ائمه علیهم‌السلام محسوب نمی‌شوند و از نظر شرعی اعتباری ندارند؛ چنانچه اگر منجر به ضرر بدنی قابل توجه و یا وهن مذهب شوند، جایز نیست.^۱

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۱.

قمه‌زنی

معیار ضرر در عزاداری

پرسش: معیار شرعی ضرر اعم از جسمی یا روحی چیست؟
پاسخ: معیار، ضرری است که در نظر عرف، قابل توجه و معتنی به (قابل اعتنا) باشد.^۱

حکم قمه‌زنی

پرسش: نظر مراجع عظام در مورد قمه‌زنی چیست؟
پاسخ: اگر ضرر نداشته باشد، مانع ندارد؛ ولی در این زمان انجام نشود.^۲

هر کاری که برای انسان ضرر داشته و یا باعث وهن دین و مذهب شود، حرام است و مؤمنین باید از آن اجتناب کنند.^۳
چون از نظر مخالفین هیچ توجیهی ندارد، بلکه نتیجه منفی هم دارد؛ لذا لازم است شیعیان علاقه مند به مکتب حضرت امام حسین علیه السلام از آن خودداری کنند.^۴

اشکال دارد.^۵

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۱۴۶۱.

۲. حضرت امام، استفتاءات، ج ۳، ص ۵۸۲، سؤال ۳۸.

۳. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتاءات، سؤال ۱۴۵۹.

۴. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۲، سؤال ۲۱۷۳.

۵. آیت الله نوری، استفتاءات، سؤال ۵۹۷.

بر مسلمانان واجب است از چیزهایی که سبب وهن مذهب است، خودداری کنند.^۱
باید طوری باشد که باعث وهن شیعه نباشد.^۲

اگر ضرر و مفسده‌ای نداشته باشد، فی نفسه اشکال ندارد.^۳

اگر قمه زنی و زنجیر زنی با قلابهای فلزی که در ماه محرم انجام می‌گیرد، منجر به ضرر و زیان قابل توجهی شده و یا هتك، تمخسرو توهین به دین و مذهب را به دنبال آورد، جایز نیست.^۴

قمه زنی مخفی

پرسش: آیا قمه زنی به صورت مخفی جایز است؟

پاسخ: چون در زمان حاضر موجب وهن و بدنامی مذهب می‌شود، بنابراین در هیچ حالتی جایز نیست.^۵

مرگ بر اثر قمه زنی

پرسش: اگر قمه زدن در عزاداری ائمه علیهم السلام موجب مرگ شخص شود، آیا این عمل

۱. آیت الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۲، ص ۲۴۷.

۲. آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۲۶.

۳. آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۳۹، سؤال ۶۳۸۳.

۴. آیه الله خوئی، استفتانات الامام الخوئی المسائل الشرعیه، العبادات؛ والطریق النججاه، ج ۲، ص ۴۴۵.

۵. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتانات، سؤال ۱۴۶۱.

خودکشی محسوب می‌شود؟
 پاسخ: اگر این عمل عادتاً منجر به فوت
 نمی‌شود، حکم خودکشی ندارد؛ ولی اگر از
 همان ابتدا خوف خطر جانی برای او وجود داشته
 و درعین حال این کار را انجام داده و منجر به
 فوت وی شده است، حکم خودکشی را دارد.^۱

تبرک به خون عزاداری

پرسش: آیا خونی که از بدن سینه‌زنان و
 عزاداران به سبب قمه‌زدن و غیره بیرون می‌آید،
 باعث تبرک و شفای مریض‌ها و زن‌های عقیم و
 مانند آن می‌شود؟

پاسخ: این سخنان پایه و اساسی ندارد و
 سزاوار است عزاداری به صورتی باشد که باعث
 هتک دین و مقدسات نشود و عزاداران حسینی از
 تفرقه و اختلاف دوری کنند و متحد باشند.^۲

طهارت خون عزاداری

پرسش: آیا خونی که بر اثر کوبیدن شدید سر
 به دیوار در عزای حضرت امام حسین علیه السلام از سر
 انسان جاری و به سر و صورت شرکت‌کنندگان
 در مراسم عزاداری پاشیده می‌شود، پاک است یا
 خیر؟

پاسخ: خون انسان در هر صورت نجس است.^۳

آویزان کردن قفل و سنگ به بدن در عزاداری

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۶.

۲. آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۲۴۸.

۳. حضرت امام، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۹۶.

پرسش: اگر چنانچه به عنوان عزاداری برای حضرت امام حسین علیه السلام، گوشت بدن را سوراخ کرده و قفل و سنگ کیلو به آن آویزان می کنند، جایز است؟
پاسخ: این گونه اعمال که موجب وهن مذهب می شوند، جایز نیست.^۱

۹۱

فتاویٰ

احکام عزاداری

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۹.

عَلَم‌های عزا

حکم حمل علم

پرسش: حمل کردن علم‌های عزا در جلوی هیئات مذهبی چه حکمی دارد؟
پاسخ: اشکالی ندارد.^۱

طبق عرف اشکالی ندارد.^۲

فی نفسه اشکال ندارد؛ ولی نباید این امور جزء دین شمرده شوند.^۳

چون متعلق به عزاداری آن حضرت می باشد، محترم است.^۴

فی حد نفسه اشکال ندارد؛ ولی در همه امور، رعایت اعتدال و میانه روی خوب است و حمل علم بعید نیست از تعظیم شعایر محسوب شود و بی اشکال باشد.^۵

۱. آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۲۸.

۲. آیت الله نوری، استفتانات، سؤال ۵۹۸.

۳. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتانات، سؤال ۱۴۴۳.

۴. آیت الله مکارم، استفتانات، ج ۱، سؤال ۱۷۵۳.

۵. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۳، سؤال ۱۶۰۱.

حمل چهل چراغ

پرسش: آیا قراردادان چهل چراغ در جلوی
دسته‌های عزاداری اشکالی دارد؟
پاسخ: مانع و اشکالی ندارد^۱

فروش پارچه علم‌های عزا

پرسش: آیا جایز است پارچه و دستمال‌هایی
را که ایام محرم بر روی علم می‌بندند، بفروشند
و وجه آن را در عزاداری و تعمیر حسینیه مصرف
کنند؟

پاسخ: خیر، مگر با اطمینان به اینکه به
همین مقصود داده‌اند.^۲

اگر در مراسم عزاداری نیاز نباشد،
می‌توانند بفروشند و به مصارف عزاداری و
احتیاجات حسینیه‌ها برسانند و بهتر است که
از اهداکنندگان اجازه بگیرند و برای مشتری،
هرگونه تصرف جایز است.^۳

آراستن علم‌ها و ذوالجناح و به زیورآلات

پرسش: آیا پوشاندن علم‌های حضرت
عباس (علیه السلام) و ذوالجناح و شبه ضریح‌ها با چادر و
آراستن آن‌ها با زیورآلات اشکال دارد؟

۱. سایت آیت‌الله سیستانی؛ آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۵.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

۳. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۴.

پاسخ: اشکال ندارد.^۱
طبق متعارف، اشکال ندارد.^۲

حمل وسایلی به شکل صلیب

پرسش: آیا استفاده از وسایل علم و کتل که به شکل صلیب (علم و کتل) هستند و در ماه محرم الحرام در جلوی صف عزاداری حمل می شود، جایز است؟

پاسخ: این علامت‌ها تداعی صلیب را نمی‌کنند؛ ولی عزاداری هرچه ساده‌تر باشد، بهتر است.^۳

۹۴

۱. آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۴۵۵، سؤال ۲۰۲۸.

۲. آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۸.

۳. آیت الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۶۶، سؤال ۵۷۹.

شبیه خوانی

حکم تعزیه و شبیه خوانی و نقالی

پرسش: برگزاری مراسم شبیه خوانی چه حکمی دارد؟

پاسخ: اگر تعزیه خوانی مشتمل بر محرّمات شرعیّه، اهانت به مقدّسات و شعایر مذهبی، و هنر مذهب دروغ نباشد، مانعی ندارد.^۱
بهبتر است مجالس عزا برپا نموده و روضه خوانی نمایند.^۱

اگر مشتمل بر حرام نباشد، اشکالی ندارد.^۲

تشبه به اهل بیت علیهم السلام در شبیه خوانی

پرسش: آیا تشبّه به اهل بیت علیهم السلام در نمایش و تعزیه و غیر آن جایز است؟
پاسخ: اشکال دارد.^۲

اگر باعث اهانت نباشد، مانعی ندارد.^۴

تعزیه و شبیه خوانی بدون سند معتبر

پرسش: تعزیه و شبیه خوانی بخش هایی از تاریخ که سند معتبری ندارند، مثل ازدواج حضرت قاسم علیه السلام، چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر معلوم باشد که از برخی کتب

۱. آیت الله خامنه ای، أجابة الاستفتائات، سؤال ۱۴۳۹.

۲. آیت الله صافی، رساله، مسئله ۲۸۳۳.

۳. آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۵۹۶.

۴. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۰؛ آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۸.

تاریخی و روایی نقل شده است، اشکال ندارد.^۱

پوشیدن لباس زنانه توسط مردان در تعزیه
پرسش: اگر مرد، لباس زن را در تعزیه بپوشد و
جای او بخواند، اشکال دارد؟

پاسخ: اشکال دارد.^۲

مرد لباس زن نپوشد.^۳

۹۶

تبلیغ و احکام عزاداری

۱. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳.

۲. همان.

۳. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

نقّالی و پرده‌خوانی در عزاداری

اگر نقّالی، نقل صحیح تاریخ زندگی و اخلاق و سیره انبیای عظام و ائمه طاهرين عليهم السلام باشد، اشکالی ندارد؛ بلکه مفید و مستحب است. ولی اگر از روی شمایل و نقش باشد، همان ذهنیت‌های غیرواقعی را در اذهان ترسیم می‌کند و در بعضی موارد، باعث بی‌احترامی می‌شود.^۱ اگر مشتمل بر حرام و منشأ انتزاع حرام نباشد، مانعی ندارد.^۲

۱. آیت‌الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۲۷، سؤال ۱۵۷۷.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۳۹.

موسیقی در عزاداری

آلات موسیقی و لهو در عزاداری

پرسش: استفاده از آلات موسیقی در مراسم عزاداری، چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر از آلات لهو نباشد و به منظور مشروع استفاده شود، اشکالی ندارد؛ هرچند بهتر است ترک شود.^۱
بنابراحتیاط جایز نیست در مساجد.^۲
جایز نیست.^۳
مطلقاً حرام است.^۴

۹۸

تبلیغ و احکام عزاداری

آلات لهو

پرسش: آیا طبلی که در دسته جات عزاداری استفاده می شود از آلات لهو است؟
پاسخ: طبلی که در عزاداری ها استفاده می شود از آلات لهو نیست، و استفاده از آن فی نفسه اشکال ندارد زمانی که همراه با حرام دیگری نباشد.^۵

نواختن شیپور و فلوت و نی در عزاداری

پرسش: آیا نواختن شیپور و فلوت و نی در تعزیه اشکال دارد؟
پاسخ: نواختن آلات موسیقی به صورت مطرب

۱. آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۱.

۲. آیت الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۵.

۳. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۲۷.

۴. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۰.

۵. آیت الله خوئی المسائل الشرعیه، ج ۲، ص ۵۴۶، س ۵.

و لهوی، مناسب مجالس گناه بوده و حرام است.^۱

دره‌رحال، جایز نیست.^۲

نواختن آلات موسیقی به صورت لهوی و مناسب مجالس گناه، حرام است.^۳

طبل و سنج در عزاداری

پرسش: استفاده از طبل و سنج در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟
پاسخ: اگر به نحو متعارف و غیرلهوی نواخته شود، اشکال ندارد.^۴

استفاده از آن اشکال دارد.^۵

نوحه همراه موسیقی

پرسش: نوارهای نوحه‌ای اخیراً رایج شده که نوحه همراه با موسیقی خوانده می‌شود و برخی از آن‌ها بسیار تأثیرگذار است. آیا تولید، پخش، خرید و فروش و شنیدن چنین نوارهایی جایز است؟

پاسخ: جایز نیست.^۶

۱. آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳؛ مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۸؛ حضرت امام استفتائات ج ۳ ص ۶۰۴ س ۱۰۷.

۲. آیت‌الله صافی، جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۰؛ آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۲۷.

۳. آیت‌الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۱؛ آیت‌الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۵۲؛ آیت‌الله سیستانی سایت: آیت‌الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۴.

۴. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۸؛ آیت‌الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۴؛ آیت‌الله مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۵۲؛ آیت‌الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳؛ آیت‌الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۰۲۱.

۵. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۲۷ و ۵۴۶؛ آیت‌الله صافی، جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۳۰.

۶. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۲.

احکام مسجد و حسینیه

گذاشتن علم‌ها و وسایل عزا در مساجد
پرسش: آیا گذاشتن علم‌های عزا در مساجد
جایز است؟

پاسخ: چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به
مسجد و نیز مانع از نمازخواندن نشود، اشکال
ندارد.^۱

اگر قرارداد آن‌ها در مسجد با شئونات عرفی
مسجد منافات داشته باشد و یا برای نمازگزاران
مزاحمت ایجاد کند، اشکال دارد.^۲

گذاشتن وسایل هیئات و دسته‌های عزاداری
حضرت امام حسین علیه السلام در مسجد مانعی ندارد؛
لکن باید در جایی از مسجد بگذارند که مانع از
نماز نمازگزاران نباشد؛ و لو به اینکه با تخته و
مثل آن، جای خاصی برای آن در مسجد درست
کنند که مانع نمازگزاران نشود.^۳

۱. حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۲. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات فارسی، ص ۲۲۳، سؤال ۱۴۴۱.

۳. آیت‌الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۴۵۴.

برگزاری مراسم و برپایی چادر عزا

پرسش: آیا جایز است برای مراسم عزاداری و روضه خوانی، در مسجد چادر برپا کرده و پرده سیاه آویزان کنند، یا وسایل پذیرایی و چای و غذا ببرند؟

پاسخ: چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد.^۱

سفره انداختن و غذا خوردن

پرسش: غذا خوردن و سفره انداختن در مسجد، چه حکمی دارد؟ اگر برای عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام باشد، چطور؟

پاسخ: اگر با نمازگزاران مزاحمت نداشته باشد و با اذن متولی باشد، به خودی خود مانعی ندارد.^۲

چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد.^۳

ورود جنب به حسینیه

پرسش: آیا شخص جنب می تواند وارد حسینیه بشود؟

پاسخ: مانعی ندارد.^۴

۱. حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۲. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۳۸۴.

۳. حضرت امام، توضیح المسائل، ص ۲۰۱.

۴. آیت الله تبریزی، استفتائات، سؤال ۲۲۴.

وارد شدن دسته‌های عزا با کفش به مسجد پرسش: گاهی برخی از دسته‌ها با کفش وارد مسجد می‌شوند. آیا این بی‌احترامی به مسجد نیست؟

پاسخ: اگر موجب هتک شود، اشکال دارد.^۱

تشکیل هیئت‌های مذهبی در منزل و خالی ماندن

مساجد

پرسش: تشکیل هیئت‌های مذهبی در منازل و خالی کردن مساجد در مناسبت‌های مذهبی، چه حکمی دارد؟

پاسخ: اشکال ندارد و مناسب است مساجد را برای اقامه نماز و عبادات دیگر بگذارند.^۲

صدای بلندگوی مراسم عزاداری

پرسش: آیا شرعاً می‌توان بلندگوهای بیرون مسجد را جهت عزاداری امام حسین علیه السلام روشن گذاشت تا مردم از آن بهره بیشتری ببرند؟ اگر علم به رضایت مردم داشته باشیم، چطور؟
پاسخ: اگر موجب اذیت دیگران نباشد، جایز است.^۳

۱. آیت‌الله نوری، هزارویک مسئله فقهی، ج ۲، ص ۴۰.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۵.

۳. همان، ص ۵۴۳.

آرایش و اصلاح

آرایش زنان در مجالس اهل بیت علیهم السلام

پرسش: در برخی از مجالس سُرور اهل بیت علیهم السلام، زنان در مجالس زنانه خود را آرایش می‌کنند. آیا این عمل جایز است؟
پاسخ: اگر در مقابل نامحرم نباشد و مستلزم حرامی نباشد، جایز است.^۱

آرایش کردن بانوان در ایام شهادت

پرسش: آیا آرایش کردن بانوان در دو ماه محرم و صفر حرام است؟
پاسخ: حرام نیست؛ ولی سزاوار است در ایام شهادت، رعایت احترام را بنمایند.^۲

پرسش: رسم است بانوان در دو ماه محرم و صفر، اصلاح نمی‌کنند. آیا اصلاح کردن بانوان در دو ماه محرم و صفر، اشکال دارد؟
پاسخ: این کار (اصلاح نکردن) اشکالی ندارد؛ اصلاح کردن هم مانعی ندارد. البته سزاوار است در روزهای عزا از این کار پرهیز شود.^۳

۱. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۶.

۲. آیت‌الله مکارم، احکام بانوان، ص ۲۴۶، سؤال ۸۹۴ و ۸۹۵.

۳. آیت‌الله مکارم، احکام بانوان، ص ۲۴۶.

نماز و عزاداری

تقدم نماز بر عزاداری

پرسش: در ایام سوگواری اباعبدالله الحسین علیه السلام، نماز مقدم است یا عزاداری؟ پاسخ: بهتر آن است که نماز را مقدم دارند؛ همان طور که حضرت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا هنگام ظهر، نماز ظهر اقامه کردند.^۱

جمع آن دو، ممکن است.^۲

شرکت کردن در عزاداری با قضا شدن نماز

پرسش: اگر بعضی واجبات از مکلف به سبب شرکت در مجالس عزاداری فوت شود، مثلاً نماز صبح قضا شود، آیا بهتر است بعد از این در این مجالس شرکت نکند یا اینکه شرکت نکردن او باعث دوری از اهل بیت علیهم السلام می شود؟

پاسخ: بدیهی است که نماز واجب، مقدم بر فضیلت شرکت در مجالس عزاداری اهل بیت علیهم السلام است و ترک نماز و فوت آن به بهانه شرکت در عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام جایز نیست. ولی شرکت در عزاداری به گونه ای که مزاحم نماز نباشد، ممکن و از مستحبات مؤکد است.^۳

۱. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۳، سؤال ۲۱۷۷.

۲. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۲۷۱.

۳. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۴.

اقامه نماز ظهر روز عاشورا

اقامه نماز جماعت در روز عاشورا کار بسیار مهمی است و به یقین امام حسین علیه السلام از چنین عزاداری خشنود خواهد بود.^۱

نماز بر عزاداری مقدم است و سعی شود هنگام نماز عزاداری و سایر امور تعطیل شده و نماز اقامه شود.^۲

عزاداری حضرت سیدالشهداء علیه السلام مقدمه برپائی نماز و سایر وظایف دینی است و قیام آن حضرت برای تحکیم قرآن و احکام شرع واقع گردید. و عزاداران بیش از هر چیز به وظایف دینی که اهم آن نماز است باید اهتمام کنند.^۳

مقتضی است که همه هیئات محترم به این امر مهم توجه کنند.^۴

معلوم است که نماز در اول وقت و آن هم به جماعت مورد رضایت سیدالشهداء علیه السلام است.^۵

بسیار مناسب است که نماز را به وقت بخوانند و با این کار هدف اصلی از اقامه این مجالس را نشان دهند.

۱. آیه الله مکارم

۲. آیه الله فاضل

۳. آیه الله تبریزی

۴. آیه الله صافی

۵. آیه الله بهجت

پرسش: شرکت در عزاداری به طوری که نتوانیم نماز را در اول وقت بخوانیم چه حکمی دارد؟

پاسخ: نماز در اول وقت را در اولویت قرار دهید.^۱

پرسش: وظیفه کسی که مردد است بین انجام امور عزاداری تا دیر وقت یا مراقبت بر قضاء نشدن نماز صبح چیست؟
پاسخ: مراقبت بر قضاء نشدن نماز واجب است.^۲

گریه برای امام حسین علیه السلام در حال نماز

پرسش: گریه برای امام حسین علیه السلام در حال نماز، چه حکمی دارد؟
پاسخ: جایز است.^۳
بنابر احتیاط واجب، ترک شود.^۴

اگر رجوع به امر اخروی یا الهی نماید اشکال ندارد.^۵

۱. آیت الله بهجت استفتانات، ج ۴ ص ۵۴۱ س ۶۳۹۱.

۲. صافی گلپایگانی دو پیام درباره حادثه عظیم عاشورا و استفتانات مراسم عزاداری ص ۳۴.

۳. آیت الله فاضل، استفتانات، ج ۳، ص ۱۴۹، سؤال ۴۵۲، آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۲، ص ۱۹۶، سؤال ۲۲۱۹ و ۲۲۲۰، آیت الله تبریزی، استفتانات، ج ۲، ص ۶۳، سؤال ۲۷۷.

۴. حضرت امام، تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۳۴۲، آیت الله مکارم، استفتانات، ج ۳، ص ۸۴، سؤال ۲۴۴، آیت الله نوری، استفتانات، ج ۲، ص ۵۴، سؤال ۱۶۲.

۵. آیات عظام سیستانی، خوئی و وحید، منهج، ج ۱، ص ۲۳۶، مسئله ۶۹۳ السادس.

کراهت نماز با لباس سیاه در عزاداری

پرسش: در ایام محرم و صفر که به خاطر امام حسین علیه السلام لباس مشکی می پوشند، اگر با همین لباس نماز بخوانند، بازهم کراهت دارد یا نه؟

پاسخ: چون به عنوان اظهار حزن پوشیده و از این جهت دارای رجحان است، ممکن است در مورد سؤال، کراهت آن مرتفع شود.^۱

چون لباس سیاه علامت عزاداری سیدالشهدا علیه السلام است و عزاداری آن حضرت کمال رجحان دارد، لذا نماز خواندن با آن نیز مکروه نیست.^۲

۱۰۷

فتاوی

احکام عزاداری

۱. آیت الله صافی، جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۳۱، سؤال ۱۵۹۱.

۲. آیت الله فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۵۸۱.

نذر و هدیه در عزاداری

ناتوانی در ادای نذر عزاداری

پرسش: شخصی نذر کرده که در روز هفتم محرم، گوسفندی برای حضرت عباس علیه السلام ذبح کند؛ ولی به علت مشغولیت و موانع نتوانست انجام دهد. آیا ذبح آن در روزهای بعد مجزی است؟

پاسخ: اگر نتوانسته است به نذر عمل کند، از ذمه او ساقط است.^۱

محل مصرف نذر برای امام حسین علیه السلام
پرسش: نذرهایی که برای حضرت امام حسین علیه السلام و حضرت ابوالفضل علیه السلام می شود، چگونه باید مصرف شود؟
پاسخ: می شود در راه اقامه عزا برای آن ها مصرف کرد.^۲

تبدیل نذر عزاداری

پرسش: شخصی نذر سفره حضرت ابوالفضل علیه السلام دارد؛ ولی به علت کمی جا در محل سکونت، نمی تواند نذر خویش را ادا نماید؛ بنابراین آیا می تواند پول آن را جای دیگر خرج کند؟

پاسخ: اگر صیغه مخصوص نذر را نخوانده، نذر وجوب انجام ندارد و اختیار با خود شخص

۱. سایت آیت الله سیستانی.

۲. همان.

است؛ ولی چنانچه صیغه نذر را خوانده باشد، باید برطبق آن عمل کند؛ مگر آنکه قدرت بر انجام نداشته باشد.^۱

اگر نذر با صیغه شرعی باشد، باید طبق نذر عمل شود.^۲

قبول وسایل نذر مثل علم در عزاداری

پرسش: اگر کسی وسیله ای مثل علم و... را جهت عزاداری حضرت امام حسین علیه السلام نذر کرده باشد، آیا مسئول حسینی می تواند از قبول آن خودداری کند؟

پاسخ: اگر صلاح نداند، می تواند.^۳

پرسش: اگر شخصی علمی را برای عزاداری سیدالشهدا علیه السلام نذر کرده باشد، آیا جایز است مسئولین حسینی از قبول آن خودداری کنند؟

پاسخ: اگر صلاح ندانند، می توانند.^۴

این نذر، متولی حسینی و هیئت امنای آن را ملزم به قبول علم نمی کند.^۵

مصرف هدیه روحانی در مخارج عزاداری

پرسش: در مجالس عزاداری، پول هایی برای هدیه به روحانی جمع آوری می شود. آیا می توان

۱. حضرت امام، استفتائات، ج ۲، ص ۴۷۷، سؤال ۵۴.

۲. سایت آیت الله سیستانی.

۳. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۳.

۴. آیت الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۳، سؤال ۶۳۹۹.

۵. مقام معظم رهبری، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۴۴۳.

مقداری از آن را برای ساخت و تعمیر حسینیه
یا مسجد و هزینه‌های عزاداری یا مصارف
عام‌المنفعه هزینه کرد؟
پاسخ: خیر، نمی‌توان.^۱

۱۱۰

تبلیغ واحکام عزاداری

۱. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

نذر دربارهٔ لباس سیاه

پرسش: آیا نذر در این موارد (پوشیدن لباس سیاه برای عزاداری...) منعقد می‌شود یا خیر؟
پاسخ: در مواردی که رجحان داشته باشد، نذر منعقد می‌شود.^۱

نذر دربارهٔ قمه‌زنی

پرسش: اگر کسی در مورد قمه‌زنی نذری داشته باشد، وظیفه‌اش چیست؟
پاسخ: اشکال دارد.^۲

دادن لامپ به جای شمع

پرسش: آیا افرادی که قبلاً در مسجد شمع می‌گذاشتند، می‌توانند به جای شمع، چیز دیگری مانند لامپ به مسجد بدهند؟
پاسخ: اشکال ندارد.^۳

۱. آیت‌الله نوری، استفتائات، سؤال ۶۰۳.

۲. همان، سؤال ۵۹۷.

۳. سایت آیت‌الله سیستانی.

وقف و عزاداری

دخالت در تفسیر مفاد وقف‌نامه عزاداری

پرسش: آیا شرکت‌کنندگان در مجالس عزاداری و اهالی منطقه‌ای که حسینیه برای آنان تأسیس شده، حق دخالت در تفسیر فقرات وقف‌نامه را دارند؟

پاسخ: برای فهم مفاد وقف‌نامه، در صورتی که اجمال یا ابهام داشته باشند، باید به شواهد و قرائن حالیه و مقالیه و یا به عرف مراجعه کرد و کسی حق ندارد آن‌ها را از طرف خودش تفسیر به رأی کند.^۱

حق تولیت وقف‌نامه عزاداری

پرسش: شخصی املاک خود را برای مجالس عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین (علیه السلام) در ایام محرم و غیر آن، وقف کرده است و بعد از خودش، فرزندان خود را تا ابد، متولی آن قرار داده و ثلث منافع املاک را هم برای متولی قرار داده است. اگر در زمانی، واقف، اولاد مذکر و مؤنث از طبقه اول و دوم و سوم داشته باشد، آیا تولیت وقف برای همه آنان به طور مشترک است و حق تولیت بین آنان تقسیم می‌شود؟ و بر فرض تقسیم بین همه آنان، آیا بین فرزندان مذکر و مؤنث به طور

۱. حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۴۹.

مساوی تقسیم می‌شود یا با تفاوت؟
 پاسخ: اگر قرینه‌ای که دلالت بر ترتیب
 برحسب طبقات ارث و تقدیم نسل سابق بر لاحق
 بکند، وجود نداشته باشد، همه طبقات موجود
 در هر زمانی به طور مشترک و مساوی متولی وقف
 هستند و حق تولیت بدون آنکه تفاوتی بین
 مذکر و مؤنث باشد، به طور مساوی بین آنان
 تقسیم می‌شود.^۱

نداشتن توانایی اقامه‌عزا، در محل ذکرشده
 در وقف‌نامه

پرسش: شخصی ملک خود را برای برپایی
 مجالس عزاداری سیدالشهدا علیهم‌السلام در روستا وقف
 کرده است؛ ولی در حال حاضر متولی وقف،
 توانایی اقامه‌عزا در روستای مذکور در وقف‌نامه
 را ندارد. آیا جایز است در شهری که در آن اقامت
 دارد، مجالس عزاداری برگزار کند؟

پاسخ: اگر وقف، مخصوص اقامه‌مجالس
 عزاداری در همان روستا باشد، تازمانی که عمل
 به وقف هرچند با گرفتن وکیل برای آن، در
 همان روستا ممکن باشد، حق ندارد آن مجالس
 را به جای دیگر انتقال دهد؛ بلکه واجب است
 فردی را نایب بگیرد تا در آن روستا، مجالس
 عزاداری برپا کند.^۲

۱. حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۴۹.

۲. حضرت امام، توضیح المسائل محشی، ج ۲، ص ۶۵۳.

وقف برای امام حسین علیه السلام

پرسش: اگر چیزی را بر سیدالشهدا علیه السلام وقف کنند، در کجا باید صرف شود؟

پاسخ: چنانچه واقف، موارد صرف را تعیین نکرده باشد، باید در عزاداری و مجالس روضه خوانی و اطعام عزاداران و امثال آن و زوّار فقیری که نیاز به کمک دارند، صرف شود.^۱

اگر برای سیدالشهدا علیه السلام وقف کند، باید در عزاداری و مجلس عزا و روضه خوانی به هر نحو که متعارف است، صرف شود.^۲

وقف برای امام حسین علیه السلام

پرسش: اگر چیزی را بر سیدالشهدا علیه السلام وقف کنند، در کجا باید صرف شود؟

پاسخ: چنانچه واقف محل صرف را تعیین نکرده باشد، باید صرف عزاداری و مجالس روضه خوانی و اطعام عزاداران و امثال آن و در زوار فقیری که نیاز به کمک دارند، شود.^۳

اگر بر سیدالشهدا علیه السلام وقف کند، باید در عزاداری و مجلس عزا و روضه خوانی به هر نحو که متعارف است، صرف شود.^۴

زیاد آمدن اموال وقف شده

پرسش: اگر از اموال وقف برای عزاداری،

۱. آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۱۱.

۲. حضرت امام، نجات العباد، ص ۳۰۸.

۳. آیت الله تبریزی، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۱۱.

۴. حضرت امام، نجات العباد، ص ۳۰۸.

پولی اضافه آمد، آیا می‌توان در بنای حسینیه
خرج کرد؟

پاسخ: همان طوری که وقف کرده‌اند، باید
عمل شود. چنانچه جهت وقف عزاداری است،
نمی‌توانند صرف ساختن حسینیه نمایند؛ ولی
در صورتی که مورد نیاز عزاداری باشد، مانند
اینکه توسعه حسینیه ضروری باشد یا آنکه تعمیر
ضروری داشته باشد، اشکالی ندارد.^۱

۱۱۵

فتاویٰ

احکام عزاداری

۱. آیت‌الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۲۶۵، سؤال ۵۵۳۰.

مسائل مالی عزاداری

جمع‌آوری پول در عزاداری

پرسش: آیا جایز است در ایام محرم، از افراد خیر، اموالی را جمع‌آوری کرد و با تقسیم آن‌ها به سهم‌های مختلف، قسمتی را به قاری قرآن و مرثیه‌خوان و سخنران داد و باقی مانده را برای برگزاری مجالس مصرف کرد؟

پاسخ: اگر با رضایت و موافقت صاحبان اموال باشد، اشکال ندارد.^۱

۱۱۶

تبلیغ و احکام عزاداری

مشخص کردن اجرت در عزاداری

پرسش: با توجه به روایات و تأکیداتی که در کتابیهایی مثل «لؤلؤ و مرجان» محدث نوری رحمته الله علیه راجع به پول گرفتن بابت مداحی و بوسیله آل محمد علیهم السلام وارد گردیده معمولاً طوری است که مداحان قیمت و اجرت را تعیین می‌کنند و اگر هم به وضوح تعیین نکنند می‌گویند فلان مجلس این مبلغ را پرداخته است، یا اگر يك بار کم پول بدهند دفعه بعد دیگر دعوت را اجابت نمی‌کنند، نظر مبارك در این باره چیست؟

پاسخ: افرادی که به این صورت مداحی می‌کنند ثواب موعود برای مداحی معصومین علیهم السلام را نمی‌برند، اگر بخواهند ثواب موعود بر مداحی را ببرند باید مداحی‌شان به نحو صحیح باشد و برای مداحی کردن هم وجهی تعیین نکنند، هر چقدر که مردم دادند بگیرند.^۲

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتانات، ۱۴۵۳.

۲. آیه الله تبریزی، استفتاءات جدید، ج ۲، ص ۵۱۶، س ۲۱۰۲.

پرسش: آیا ذاکر اهل بیت علیهم‌السلام می‌تواند برای ذکر فضایل و مصائب اهل بیت علیهم‌السلام اجرت طی کند؟

پاسخ: تعیین اجرت، شرعاً اشکالی ندارد؛ ولی این کار در شأن ذاکران اهل بیت علیهم‌السلام که باید مظهر تقوا و پارسایی باشند، نیست.^۱

پول‌گرفتن برای مداحی و عزاداری

پرسش: گرفتن پول و اعانات و نذورات در مقابل نوحه‌سرایی حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام به وسیله مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، چه حکمی دارد؟

پاسخ: نوحه‌سرایی در مجالس عزای حضرت سیدالشهدا علیه‌السلام از اعظم قربات (باعث نزدیکی به خداوند) است و دریافت تبرّعات و اعانات و نذورات مربوط به این کار، مانع ندارد.^۲

چون در اسلام، وعظ و ارشاد و تعلیم و تربیت و آموزگاری و استادی و تدریس، فضیلت بسیار دارد و از مشاغل مقدسه و از شئون مهم انبیا و اولیا علیهم‌السلام می‌باشد، غالباً مسلمانان برای کسب ثواب و تقرب به درگاه الهی انجام می‌دادند و اجر مادی، در آن ملاحظه نمی‌شد و کسانی که این مشاغل و امثال آن مانند طبابت را عهده‌دار می‌شدند، آن را با اجر مادی، معاوضه نمی‌کردند؛ هرچند از بیت‌المال، مخارج آن‌ها تأمین می‌شد و گاهی خود مردم، خدمت مناسبی می‌کردند؛ ولی

۱. آیت‌الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۳، ص ۱۷۷.

۲. حضرت امام، استفتانات، ج ۳، ص ۵۸۲، سؤال ۳۹.

معاملهٔ این اعمال مقدس با پول، در نظر نبود و از این جهت موجب قوّت تأثیر کلام و مواعظ می‌شد. مع ذلک گرفتن مزد در برابر ذکر مصائب پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمهٔ اطهار علیهم السلام و بیان مواعظ و نصایح و تعیین قبلی اجرت، اشکال ندارد. بلی، اگر گرفتن وجه، در برابر بیان احکام واجب و ارشاد به اصول دین و عقاید باشد، جایز نیست و بنیان مجالس، در انتخاب هر واعظ و ناطقی که بیانات و تبلیغاتش مورد اعتماد باشد، مختارند.^۱

مرثیه‌سرایان خطاکار

پرسش: آیا پول دادن به مرثیه‌سرایانی که بعضی از مطالب بی‌مدرک یا ضعیف‌السند را می‌خوانند و یا با غنا اشعار را می‌خوانند، جایز است؟

پاسخ: اگر به نحو حرام بخوانند، جایز نیست؛ مگر اینکه به عنوان مزد کار حرام نباشد.^۲

باقی ماندهٔ پول عزاداری

پرسش: باقی ماندهٔ اموالی که به عنوان هزینه‌های مراسم عاشورای حضرت امام حسین علیه السلام جمع‌آوری می‌شود، در چه جایی باید خرج شود؟

پاسخ: می‌توان اموال باقی مانده را با کسب اجازهٔ اهداکنندگان آن‌ها، در امور خیریه مصرف

۱. آیت‌الله گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۵۶۰، سؤال ۸۰.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۴، ص ۵۴۴.

کرد و یا آن‌ها را برای مصرف در مجالس عزاداری
آینده نگه داشت.^۱

خمس اموال باقی مانده

پرسش: مقداری قند و برنج و مبلغی پول
برای عزاداری محرم جمع شده و زیاد آمده است
که در سال آینده مصرف می‌شود. آیا پرداخت
خمس آن‌ها واجب است؟
پاسخ: خیر، واجب نیست.^۲

حرمت ماه محرم و صفر

مجالس عقد و عروسی و شادی در وفیات
معصومین علیهم‌السلام
عادت شیعه بر این است که در ماه محرم و
صفر ازدواج نمی‌کنند آیا این ازدواج اشکال دارد؟
اگر به عرف مراجعه نماییم عرف این کار را قبیح
و زشت می‌داند، ما می‌خواهیم بدانیم آیا شارع
هم، نظر عرف را به عنوان رای. نظر خود قرار
می‌دهد و با آن موافق است؟
ازدواج و عقد در ایام حزن ائمه علیهم‌السلام و شیعه
که خداوند آنان را از شرور دشمنان حفظ کند
،برکتی ندارد. و این امری که مربوط به عرف
باشد نیست بلکه آن از بعضی از روایات وارده از
اهل بیت علیهم‌السلام استفاده می‌شود.^۳

۱. مقام معظم رهبری، أجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۵۳.

۲. آیت‌الله بهجت، استفتائات، ج ۳، ص ۲۱.

۳. آیه الله تبریزی، الشعائر الحسينیه ص ۴۴.

برپایی مجالس شادی دروفیات
معصومان علیهم السلام

پرسش: برپایی مجلس عقد یا عروسی در ایام
و لیالی شهادت ائمه معصومین علیهم السلام و راه اندازی
کاروان های شادی که موجب هتک حرمت این
ایام و مناسبت ها می شود، چه صورت دارد؟
پاسخ: این حرکات مناسب دوستان
اهل بیت علیهم السلام نیست. مؤمنین باید از آن بپرهیزند.^۱

در مورد سوال جایز نیست.^۲

تزویج و عقد و عروسی در ایام سوگواری ائمه
معصومین علیهم السلام برکتی ندارد و راه انداختن کاروان
شادی در کوچه و خیابان در آن ایام، جایز نیست
و همچنین در غیر ایام سوگواری که معرض
فساد است، جایز نیست.^۳

اگر موجب توهین و هتک باشد، اجتناب لازم
است.^۴

در صورت صدق عنوان هتک، حکم آن نزد
متشرعه واضح است.^۵

در فرض مسئله، حرام است.^۶

۱. آیت الله صافی

۲. آیت الله سیستانی، استفتانات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

۳. آیت الله تبریزی

۴. مقام معظم رهبری

۵. آیت الله بهجت

۶. مسائل جدید از دیدگاه علماء و مراجع ج ۲، ص ۴۹. آیت الله مکارم، مسائل
جدید، ج ۲، ص ۴۹ و ۵۰.

پرسش: اجاره دادن تالار و اماکن شادی توسط فرد شیعی به شخصی که از اهل سنت است در روز عاشورا برای برگزاری مراسم جشن و شادی چه حکمی دارد؟

پاسخ: اجاره دادن تالارها و اماکن شادی برای برپایی مراسم جشن و شادی در روز عاشورا جایز نیست و فرقی نمی کند از شیعیان باشد یا از اهل سنت باشد.^۱

۱۲۱

احکام عزاداری

۱. آیه الله تبریزی، الشعائر الحسينیه، ص ۴۵.

احکام عاشورا

مصافحه کردن در روز عاشورا

پرسش: آیا مصافحه کردن در روز عاشورا جایز است؟

پاسخ: اگر ترک مصافحه علامت حزن باشد و در ایام مصیبت نبی اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام به عنوان عزاداری باشد، اولی است.^۱

کارکردن در روز عاشورا

پرسش: آیا کارکردن در روز عاشورا حرام است؟

پاسخ: کارکردن و کسب در روز عاشورا، مکروه است.^۲

پرسش: حکم خارج شدن از منزل برای کسب و کار در روز دهم محرم روز عاشورا چیست؟ همچنین حکم مبلغی که در آن روز کسب می کند چیست؟ آیا بر کسی که روز عاشورا کار می کند واجب است درآمد آن روزش را مجاناً به مراسم عزاء حسینی ببخشد؟

پاسخ: کسب و کار در روز عاشورا برکتی ندارد و آن روز، روز حزن بزرگ شیعه است و بر شیعیان شایسته است روز عاشورا را در اموری که نماد و مظهر حزن است نه کسب و کار صرف نمایند. بله اگر کار فرد از اموری است که حفظ امنیت مردم و زائرین و تهیه مایحتاج لازم زندگی آنان

۱. آیت الله تبریزی، استفتانات، سؤال ۲۰۲۳.

۲. سایت آیت الله سیستانی.

و داروی مورد احتیاجشان به آن وابسته است ، اشکال ندارد. و بخشش در آمد حاصله در آن روز به مراسم عزای حسینی واجب نیست بله اشتغال به کار لازم و ضروری بدون دریافت اجرت بهتر است و از مصادیق مشارکت در شعائر و مظاهر حزن است، آنچنان که در بعضی از مناطق شیعه نشین است.^۱

۱۲۳

فقیه

احکام عزاداری

سؤال: انجام کارهای تجاری در ایام شهادت و وفات معصومین علیهم السلام چگونه است، در حالی که آن کار ضرورتی ندارد یعنی اگر آن روز تجارت نکنیم ضرر چندانی بر ما وارد نمی شود؟

جواب: شایسته است مؤمنین در ایامی که مصادف با ایام شهادت و وفیات حضرات معصومین علیهم السلام است، از بستن و تعطیلی مراکز تجاری که خود نمادی از مشارکت در مصیبت اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام و اظهار همدردی با آنان محسوب می شود، در حدّ ممکن دریغ نمایند.^۲

۱. آیت الله تبریزی، صراط النجاه، ج ۱۲۳، ص ۳۸۹ و ۳۹۰، س ۶۵۹.

۲. آیت الله سیستانی، استفتائات موجود در هیئت علمی اداره پاسخگویی.

مسائل متفرقه

اقامه مجالس عزاداری کارمندان در ادارات و نهادهای دولتی

پرسش: آیا جایز است کارمندان در اداره‌ها و مؤسسات دولتی، اقامه نماز جماعت داشته و یا مجالس عزاداری برپا کنند؟

پاسخ: اقامه نماز و بیان احکام و معارف و امثال آن در هنگام اجتماع برای نماز در خصوص ماه مبارک رمضان و سایر ایام الله مانع ندارد؛ مشروط بر اینکه حقوق مراجعین تضییع نشود.^۱

مشروعیت احترام به وسایل عزاداری

پرسش: آیا احترام گذاشتن به لباس سیاه، ضریح، علم و پارچه‌هایی که اختصاص به عزای حضرت امام حسین علیه السلام دارد، مشروع است؟

پاسخ: بله.^۲

پرسش: با توجه به برپایی محفل میلاد زادروز حضرت امام موسی بن جعفر علیه السلام و ذکر میلاد آن بزرگوار و ابراز سرور و شادی توسط محبان آن و با توجه به ماه محرم و صفر آیا این کار حضرت خلاف شرع است؟

پاسخ: خلاف شرع نیست ولی اولی آن است که حرمت اربعین (چهل روز) شهادت، مقدم داشته شود.^۳

۱۲۴

تبلیغ و احکام عزاداری

۱. حضرت امام، توضیح المسائل، ج ۲، ص ۹۸۹.

۲. آیت الله بهجت، استفتانات، ج ۴، ص ۵۴۴.

۳. آیت الله مکارم، استفتانات جدید، ج ۳، ص ۶۲۳ تا ۶۲۵، ص ۱۷۸۹.